

**Univerzita Karlova
Fakulta sociálních věd
Institut komunikačních studií a žurnalistiky
Katedra žurnalistiky**

**Karikatury proroka Mohameda – kam až sahá hranice svobody slova?
Bakalářská diplomová práce**

**Dominika Záveská
Vedoucí práce: PhDr. Václav Moravec
LS 2007
Praha
21. května 2007**

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, a to s použitím literatury, pramenů a dalších zdrojů, jejichž seznam je uveden na konci. Práce má 44 stran textu a 69 748 znaků včetně mezer.“

V Praze dne 21. 5. 2007

.....
Dominika Závěská

„Poděkování patří v první řadě PhDr. Václavu Moravcovi nejen za odborné vedení bakalářské práce, ale také za jeho morální podporu. Za tu náleží díky také mým přátelům, jmenovitě pak Zbyňku Vlasákovi a Zuzaně Válkové. A v neposlední řadě děkuji profesoru PhDr. Luboši Kropáčkovi, Csc. za ochotu odpovídat na mé dotazy týkající se islámské problematiky.

Práci bych chtěla věnovat svému otci Janu Záveskému, který mi nejen pomáhal při sběru materiálu, ale především nese velkou zásluhu na tom, že jsem ve svém životě dospěla k tak důležitému milníku, jakým psaní bakalářské práce bezesporu je.“

- Dominika Záveská -

SCHVÁLENO

Přihláška bakalářské práce

Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd			
Došlo dne:	10-11-2006	-1-	
CJ	MŠK	Příloh	Skartační číslo
Přiděleno	1.		

Jméno studenta: Dominika Závěská

Semestr: 4. semestr

Mediální zaměření: tisk

Název práce: Karikatury proroka Mohameda – kam až sahá hranice svobody slova?

Základní vymezení tématu (základní hypotéza):

Téma: Vybrané aspekty etiky žurnalistické práce.

Bakalářská práce se bude zabývat etickými aspekty, které souvisí s publikací karikatur proroka Mohameda, a následnou diskuzí, kterou tento čin vyvolal.

První část se zaměří na střet svobody slova a náboženského citění.

Druhá část představí události týkající se karikatur v chronologickém sledu.

Dominantní postavení pak bude mít analýza článků, ve kterých vyjádřili své postoje k problému představitelé českých tištěných médií a různí odborníci.

V práci budou použity metody chronologické deskripce a obsahové analýzy.

Teze bakalářské práce:

1. Obecný rámec: svoboda slova vs náboženské citění.
2. Popis událostí: publikace karikatur a reakce, které vyvolala.
3. K jakým hodnotám se přiklonila česká média?

Diskuse na stránkách českého denního tisku: obsahová analýza článků, příspěvků a komentářů publikovaných v únorových vydáních MF Dnes, Lidové noviny a Hospodářské noviny.

Většina příspěvků, především těch, které pocházejí od autorů-novinářů, se striktně kloní na stranu svobody slova. Západní média by se měla držet takového pojetí svobody slova, které vychází z evropských tradic a kořenů, a nenechat si vnutit cizí koncepty. Obzvláště na základě násilných protestů a hrubých útoků na hodnoty západní civilizace. Zaznívají však i umírněnější názory.

Seznam základní literatury:

- Alexander, Alison a Hanson, Jarice: „Taking sides: clashing views on controversial issues in mass media and society“, Dushkin Publishing Group 1993
- Janotová, Helena a kol.: „Profesní etika“, Eurolex Bohemia 2005
- Jonas, Hans: „Princip odpovědnosti“, Oykomenh 1997
- Krejčí, Jaroslav: „Kontrastní hodnoty a multikulturní společnost“, FÚ AV 2001
- Kropáček, Luboš: „Duchovní cesty islámu“, Vyšehrad, 2003
- Kropáček, Luboš: „Islám a Západ: historická paměť a současná krize“, Vyšehrad 2002
- Pavlincová, Helena a Horyna, Břetislav: „Judaismus, křesťanství, islám“, Nakladatelství Olomouc 2003
- Ricen, Friedo: „Obecná etika“, Oykomenh 1995
- Rolný, Ivo: „Globalizace – Etika – Ekonomika“, Albert 2001
- Russ-Mohl, Stephan a Bakičová, Hana: „Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou“, Grada 2005
- Thompson, Mel: „Přehled etiky“, Portál 2004
- Vaněk, Jiří: „Principy obecné, ekonomické a informační etiky“, Eurolex Bohemia 2005
- Deníky MF Dnes, LN a HN: únor 2006

Jméno konzultanta: PhDr. Václav Moravec

(svým podpisem potvrdí, že souhlasí se spoluprací na tématu, schvaluje základní teze a ve stanoveném termínu odevzdá posudek na práci):

Datum: 7. 11. 2006

Podpis studenta:

Podpis konzultanta:

Obsah

ÚVOD	7
1.SVOBODA PROJEVU	8
1.1.PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ SVOBODY PROJEVU V MEZINÁRODNÍM PRÁVU	9
1.1.1.Všeobecná deklarace lidských práv.....	9
1.1.2.Mezinárodní pakt o občanských a politických právech	10
1.1.3.Evropská konvence o lidských právech	11
1.2.SVOBODA PROJEVU V ČR	12
1.3.SVOBODA PROJEVU V POJETÍ ISLÁMU	12
1.4.ROLE MÉDIÍ V MODERNÍ SPOLEČNOSTI	14
1.4.1.Svoboda tisku a její omezení	16
1.5.SVOBODA PROJEVU A TISKU V DÁNSKU	18
2.VÝZNAM NÁBOŽENSTVÍ V MODERNÍ SPOLEČNOSTI	19
2.1.ISLÁM	19
2.1.1.Zákaz zobrazování	20
2.1.2.Islám a násilí	22
2.1.3.Prorok Mohamed	23
2.1.4.Muslimové vs. hodnoty západní civilizace	25
2.1.4.1.Historie konfliktu	27
2.1.4.2.Tendence eurocentrismu	28
3.SPORY KOLEM KARIKATUR PROROKA MOHAMEDA	29
3.1.PUBLIKACE KARIKATUR A JEJÍ MOTIVY	30
3.2.REAKCE MUSLIMŮ A DÁNSKÉ VLÁDY	30
3.3.STANOVISKO JYLLANDS-POSTEN	33
3.4.SOUDNÍ ROZHODNUTÍ	35
3.5.PRŮBĚH KRIZE	36
3.6.REAKCE MEZINÁRODNÍCH INSTITUCÍ A JEJICH PŘEDSTAVITELŮ	39
4.UDÁLOSTI KOLEM KARIKATUR VE TŘECH HLAVNÍCH ČESKÝCH DENÍCÍCH	41
4.1.KVANTITATIVNÍ OBSAHOVÁ ANALÝZA	41
4.1.1.Výzkumný proces	42
4.1.1.1.Příprava zadání	44
4.1.1.2.Operacionalizace	44
4.1.1.3.Sběr dat	45
4.1.1.4.Vyhodnocení	48
SUMMARY	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	52
POUŽITÉ PRAMENY	53
SEZNAM PŘÍLOH	55

Úvod

Tato práce se zabývá sporem, který způsobila publikace dvanácti karikatur islámského proroka Mohameda v nejčtenějším dánském deníku *Morgenavisen Jyllands-Posten*. Událost rozpoutala mezinárodní krizi a měla politické i ekonomické důsledky. Rovněž se stala podnětem pro diskusi o evropském pojetí svobody slova a o roli zodpovědnosti i autocenzury v žurnalistické profesi.

Práce si neklade za cíl dospět k jednoznačnému závěru, zda byla publikace karikatur chybou či nikoliv, ani hodnotit počínání dánských novinářů jako etické či neetické, nýbrž představit dvě koncepce práva a společnosti, které se v tomto případě střetly: tedy západní sekularizovaný přístup k veřejnému životu opírající se mimo jiné o svobodu slova na straně jedné a náboženský přístup ke společenskému a právnímu uspořádání vycházející někdy více, někdy méně z posvátných textů na straně druhé; a postoj českých médií k tomuto problému.

V první části rekapituluje současný právní status svobody projevu a analyzuje jednotlivé texty, které ji deklarují, včetně muslimského pokusu o vyrovnání se s její západní podobou. Také se zabývá svobodou projevu ve vztahu k médiím a rolí médií ve společnosti. Rovněž se pokouší ukázat význam náboženství v životě jednotlivce i společnosti, které ho vyznává – nejprve obecně a následně v kontextu zvoleného problému. Tzn., že představuje základní hodnoty a pravidla islámu, vztah věřících k jeho zakladateli Mohamedovi ovlivněný náboženskou tradicí, ale i skutečnými událostmi. V kontextu reaguje na hlavní argumenty muslimů a zabývá se problémem spojování islámu s násilím a zobrazování „zakázaného“.

Druhá část práce se pomocí chronologické deskripce snaží přinést co nejkomplexnější pohled na vývoj událostí, prezentovat názory a vysvětlení obou stran a poukázat na fakta, o kterých média téměř neinformovala, přestože tato fakta měla na situaci neoddiskutovatelný vliv.

V poslední části se práce zabývá způsobem, jakým o této události referovaly tři hlavní české deníky: *MF Dnes*, *Lidové noviny* a *Hospodářské noviny*. Metodou obsahové analýzy se pokouší reflektovat názory, které k tomuto tématu přinesly, a to konkrétně v době, kdy spor vrcholil, tedy v únoru 2006.

Vzhledem k tomu, že jde o událost z nedávné doby, nebyla ještě úplně zpracována, a proto bylo nutné vycházet při zpracování tématu pouze z knižních publikací obecnějšího charakteru a z internetových odkazů.

1. Svoboda projevu

Svoboda slova je v současné době, kdy více než kdy dříve dochází ke kontaktu odlišných kultur existujících po celém světě, snad nejstřeženější a nejvíce ceněnou hodnotou „vyspělého světa“. Myšlenka svobodného vyjadřování názorů, ač se může zdát produktem 20. století (vzhledem k přijatým paktům, v nichž je zakotvena), se objevila už dříve. Jako nezadatelné lidské právo byla proklamována vyznaváči osvícenství, například Voltaire¹ proslul svým výrokem: „Nesouhlasím s tím, co říkáte, ale až do smrti budu hájit vaše právo říkat to.“ Od té doby uplynulo už více než dvě stě let, svoboda projevu byla zakotvena v mnoha mezinárodních dokumentech a stala se nedílnou součástí tzv. základních práv, která zaručují ústavy mnoha států. Přesto však stále najdeme oblasti, kde v podobě vyznávané naší civilizací neexistuje (ať už se jedná o státy s totalitními režimy či oblasti s odlišnou kulturní tradicí). O to více je v naší společnosti diskutována a obhajována, zvláště v souvislosti s temnými údobími lidských dějin, jako byl holocaust nebo komunistické režimy.

Nejvíce se o svobodě projevu mluví v souvislosti s médii, která v této oblasti požívají zvláštního postavení, protože to, jakým způsobem mohou s touto svobodou nakládat, má daleko větší následky, než když své právo využije jednotlivec. *Média (zvláště „masová“) a mediální komunikace jsou neodmyslitelnou součástí života společnosti. Každé lidské společenství se nějak snaží, aby v jeho rámci probíhala výměna informací a symbolických obsahů. V moderních společnostech hrají média při uskutečňování těchto snah stále významnější roli. Získávat poznatky o společnosti znamená stále více získávat poznatky z médií. (...) Obávat se nekontrolovatelné moci znamená stále více se obávat moci médií. Vkládat naděje do možnosti prosadit novou myšlenku znamená stále více vkládat naděje do médií.*²

---

¹ Voltaire (1694-1778): vlastním jménem Jean Maria Arouet, byl francouzský spisovatel a významný představitel osvícenství.

² BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno : Barrister & Principal, 2003. 391 s. ISBN 80-85947-67-6. Str. 22.

1.1. Právní zakotvení svobody projevu v mezinárodním právu

Svoboda projevu byla jednou z prvních občanských svobod, kterou si lidé vybojovali a zakotvili ji v právních dokumentech. „Již v roce 1789 tvůrci francouzské Deklarace práv člověka a občana v čl. 11³ prohlásili, že svobodné projevování myšlenek a názorů je jedním z nejcennějších práv člověka.“⁴

Deklarace práv člověka a občana vyhlásila základní lidská práva, která jsou vlastní každému člověku z titulu jeho lidství. Na tato základní lidská práva pak navazují další práva občanská, politická a sociální.⁵

O dva roky později byly svoboda slova a s ní i svoboda tisku zaručeny také ve Spojených státech amerických, a to konkrétně prvním dodatkem ústavy v rámci tzv. Bili of Rights (Listiny práv). První dodatek mimo jiné zakazuje Kongresu schválit jakýkoli zákon odporující svobodě projevu, tisku, vyznání a pokojného shromažďování.⁶

1.1.1. Všeobecná deklarace lidských práv

V novodobé historii právo na svobodu projevu garantuje Všeobecná deklarace lidských práv. 10. prosince 1948 byla jednomyslně přijata Valným shromážděním Organizace spojených národů. Zpočátku měla jen deklarativní charakter, ale později se na Mezinárodní konferenci o lidských právech v Teheránu roku 1968 stala díky Teheránské deklaraci závaznou.

Vzorem a základem pro tento dokument byla *formulace základních lidských práv a svobod v Deklaraci nezávislosti USA a Deklaraci práv člověka a občana z Velké francouzské revoluce. Všeobecná deklarace lidských práv je pokládána za základ tzv. mezinárodní listiny lidských práv (řady mezinárodních*

---

³ „Nikom se nesmí dít újma pro jeho názory, i náboženské, ledaže by jejich projev rušil pořádek stanovený zákonem. Svobodné sdělování myšlenek a názorů je jedním z nejdrahocennějších práv člověka, každý občan může tedy svobodně mluvit, psát, tisknout, jest se mu však zodpovídat za zneužívání této svobody v případech zákonem stanovených.“

⁴ HERZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. Praha: Orac, 2004. 143 s. ISBN 80-86199-94-0. Str. 9.

⁵ *Právní, politické a sociální občanství* [online]. 2001 [cit. 2007-05-11]. Dostupný z WWW: <http://www.fhs.cuni.cz/kos/kestazeni/tttexty/skovajsa_obcanstvi.doc>.

⁶ „Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the government for a redress of grievances.“

dokumentů upravujících blíže základní lidská práva). Samotná práva obsažená ve Všeobecné deklaraci lidských práv nejsou v jednotlivých státech přímo použitelná. Deklarace pouze obecně stanoví zásady a meze pro zákonodárce jednotlivých států. Konkrétní práva a povinnosti občanů toho kterého státu určují až vnitrostátní předpisy, které musí být v souladu s požadavky Všeobecné deklarace lidských práv. Na druhé straně Všeobecná deklarace lidských práv definuje ta nejzákladnější lidská práva, kterými je nadán každý člověk bez ohledu na to, jestli je jeho domovský stát ve svých zákonech upravuje, či nikoliv. Jedinou přirozenou mezí těchto základních lidských práv jsou pouze stejná práva každého jiného člověka.⁷

Svoboda projevu byla ve Všeobecné deklaraci uznána jako jedna ze základních hodnot nutných pro mírovou koexistenci národů a získala nejvyšší statut tím, že byla zahrnuta do preambule jako jedna ze čtyř základních svobod.⁸

Je chráněna článkem 19: „Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.“

Aby nedocházelo k jejímu zneužívání, stanovuje následně článek 29 její omezení: „Každý je při výkonu svých práv a svobod podroben jen takovým omezením, která stanoví zákon výhradně za tím účelem, aby bylo zajištěno uznávání a zachování práv a svobod ostatních a vyhověno spravedlivým požadavkům morálky, veřejného pořádku a obecného blaha v demokratické společnosti.“

1.1.2. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

O dva roky dříve, než se uskutečnila Teheránská konference, v roce 1966, vznikla další listina: Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Tato listina byla 19. prosince 1966 otevřena k podpisu v New Yorku - spolu s Mezinárodním paktem o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Oba pakty byly začleněny do právního systému všech zemí, které podepsaly

---

⁷ *Základní práva a svobody* [online]. 2001 [cit. 2007-05-11]. Dostupný z WWW: <http://www.partnersczech.cz/soubory/pravo_lekce.pdf>.

⁸ *Článek 19: Svoboda projevu a médií v mezinárodním právu a praxi*. Praha: Phare, 1996. Str. 7.

závěrečný akt na helsinské **Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě** v roce 1975. V platnost pak vstoupily 23. března 1976. Stejně jako v předchozím případě je právo na svobodu projevu zaručeno článkem 19:⁹

„Každý má právo zastávat svůj názor bez překážky. Každý má právo na svobodu projevu; toto právo zahrnuje svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmkoli jinými prostředky podle vlastní volby.“

Odstavec 3 pak připouští omezení svobody projevu v případech, kdy by došlo k porušení zákona:

„Užívání práv uvedených v odstavci 2 tohoto článku s sebou nese zvláštní povinnosti a odpovědnost. Může proto podléhat určitým omezením, avšak tato omezení budou pouze taková, jaká stanoví zákon a jež jsou nutná: k respektování práv nebo pověsti jiných; k ochraně národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku nebo veřejného zdraví nebo morálky.“

1.1.3. Evropská konvence o lidských právech

Dalším důležitým dokumentem je úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, kterou přijala **Rada Evropy** jako Evropskou konvenci o lidských právech (dále jen EKLP) v roce 1950 a vstoupila v platnost roku 1953. Rada Evropy vyvinula rozsáhlý systém práva, právní vědy a standardů týkajících se svobody projevu, přístupu k informacím... Právo na svobodu projevu a informací je zcela zřetelně vyjádřeno v článku EKLP a bylo posíleno a dále rozpracováno v precedenčním právu Evropského soudu pro lidská práva.¹⁰ Ten říká: „Svoboda projevu tvoří jeden ze základních pilířů demokratické společnosti, jednu ze základních podmínek pro její pokrok a pro rozvoj každého člověka. Podle článku 10 (2) se toto vztahuje nejen na informace nebo myšlenky, které jsou příznivě přijímány nebo považovány za nepobuřující nebo jsou lhostejnou záležitostí, ale i na ty, které pobuřují, pohoršují a znepokojují stát nebo kteroukoli

---

⁹ 3. část, odstavec 1 a 2.

¹⁰ Článek 19: Svoboda projevu a médií v mezinárodním právu a praxi. Praha: Phare, 1996. Str. 8.

skupinu obyvatelstva. Takové jsou požadavky plurality, tolerance a svobodného myšlení, bez nichž neexistuje žádná demokratická společnost.“¹¹

1.2. Svoboda projevu v ČR

V České republice je právo na svobodu slova zaručeno ústavou skrze **Listinu základních práv a svobod** (dále jen LZPS). A to konkrétně článkem 17.¹² Ten chrání jakékoli formy projevu vlastního názoru, ať už verbální, či neverbální, soukromé, či veřejně vyslovené: „Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny. Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.“

Omezení svobody projevu přísluší pouze soudům na základě příslušných zákonů (zákona na ochranu osobnosti, zákona o hanobení rasy, národa a přesvědčení, zákona o ochraně státního tajemství, zákona o ochraně osobních údajů a dalších): „Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.“

1.3. Svoboda projevu v pojetí islámu

Ačkoli většina muslimských států (s výjimkou Saudské Arábie) přijala v roce 1948 Všeobecnou deklaraci lidských práv, od té doby některé z nich své stanovisko pozměnily.¹³ V roce 1981, dva roky po revoluci¹⁴ v Íránu, prohlásili jeho představitelé, že Všeobecná deklarace reprezentuje pouze sekulární výklad vycházející z židovsko-křesťanské tradice, který nelze aplikovat v muslimské společnosti.

---

¹¹ Článek 19: Svoboda projevu a médií v mezinárodním právu a praxi. Praha: Phare, 1996. Str. 14.

¹² Hlava druhá, Oddíl druhý: Politická práva.

¹³ *Islam and Human Rights* [online]. 22. 9. 2004 [cit. 2007-05-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.ntpi.org/html/humanrights1.html>>.

¹⁴ Od roku 1977 se v Íránu zvedala vlna odporu proti šáhu Rézovi Pahlavímu kvůli jeho prozápadní politice. V prosinci 1978 se konaly velké demonstrace a začátkem roku 1979 šáh Pahlaví opustil zemi. Z exilu se vrátil duchovní vůdce revoluce Ajatolláh Chomejní a v dubnu, po porážce šáhových příznivců, vyhlásili islamisté s podporou íránského lidu Islámskou republiku.

Ve stejném roce byla v Paříži s velkou podporou UNESCO a za přítomnosti alžírského a mauretánského prezidenta, saudského prince Muhammada al-Faisala a zmocněnce pákistánského prezidenta představena **Všeobecná islámská deklaráce lidských práv**.¹⁵ Tato deklaráce vznikla z iniciativy převážně evropských muslimských organizací, především Islámské rady¹⁶, a není tedy nijak závazná pro státy.

Svobodu slova upravuje článek 12¹⁷ takto: „Každý má právo vyjadřovat svoje myšlenky a přesvědčení, jestliže tak nečiní v rozporu se Zákonem. Nikdo však není oprávněn rozšiřovat nepravdu a zprávy, které mohou urážet dobré mravy (...) nebo se dopouštět nactiutrhání.“¹⁸

Zákonem je v tomto případě míněna **šarí'a**, tj. celek božského řádu přikázaného lidstvu, zakládající se na Koránu¹⁹ a sunně²⁰, vzoru daném prorokem Mohamedem. *Řadový Evropan o šarii mnoho neví a ani evropský vědec, zabývající se muslimskými zeměmi, obvykle nezná šariu dopodrobna. Je natolik složitá, že v každé muslimské zemi stačí zaměstnávat řady muslimských právníků, zvaných faqíh.*²¹

Ve zkratce o ní lze tedy říci, že je to soubor právních norem, který představuje celek Bohem zjevených nařízení a zákazů a jimi inspirované, lidským intelektem vytvořené vědní disciplíny – fikhu. Klasický islám chápe šariu jako jednotu Koránu, tradice a právní vědy. Jejím smyslem je zahrnout veškeré

---

¹⁵ *Universal Human Rights and "Human Rights in Islam"* [online]. 1999 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW: <http://www.dhimmitude.org/archive/universal_islam.html>.

¹⁶ Islámská rada: londýnská muslimská organizace, napojená na Muslimskou světovou ligu, největší mezinárodní nevládní organizaci, která sdružuje věřící z celého světa.

¹⁷ Právo na svobodu přesvědčení, myšlenek a projevu.

¹⁸ *XII Right to Freedom of Belief, Thought and Speech: Every person has the right to express his thoughts and beliefs so long as he remains within the limits prescribed by the Law. No one, however, is entitled to disseminate falsehood or to circulate reports which may outrage public decency, or to indulge in slander, innuendo or to cast defamatory aspersions on other persons.*

¹⁹ Korán: svaté písmo muslimů. Obsahuje sbírku textů, přednášených Mohamedem v průběhu více než dvaceti let prorocké činnosti a považovaných za boží zjevení. Podle ortodoxního učení je to nestvořené slovo boží, existující od věčnosti.

²⁰ Sunna: soubor činů a názorů proroka Mohameda, jeden ze základních zdrojů islámského práva.

²¹ MARKOVÁ, Dagmar. *Islámská odezva na výzvu západu*. In KREJČÍ, Jaroslav. *Kontrastní hodnoty a multikulturní společnost*. FÚ AV ČR, 2001. 127 s. ISBN 80-7007-162-1. Str. 98-99.

*podrobnosti lidského chování, činnosti a myšlení na tomto světě do jednoho nábožensko-právního systému.*²²

Šariu jako jediný relevantní zdroj na ochranu lidských práv připouští také kontroverzní **Káhirska deklarace lidských práv v islámu**, která bývá označována za reakci na Všeobecnou islámskou deklaraci. Káhirska deklarace byla přijata v roce 1990 na 19. konferenci zahraničních ministrů, a to čtyřiceti pěti (tedy ne všemi) státy Organizace islámské konference²³. Generální tajemník Komise OSN pro lidská práva Adam Dieng, uznávaný senegalský právník a muslim, v roce 1992 prohlásil, že Káhirska deklarace „hrubě narušuje multikulturní konsenzus, na kterém jsou opatření na ochranu lidských práv založena“.²⁴

1.4. Role médií v moderní společnosti

*Panuje dosti rozšířená víra v to, že média mají moc, a přitom existuje jen malá shoda v tom, jaké povahy tato moc vlastně je. Podstatná moc médií spočívá v tom, že se podílejí na socializaci jednotlivce, na jeho včlenění do společnosti, a tím, jak na formování jedince, tak na utváření podoby společnosti a vztahů, které v ní panují. Každá společnost si hledá prostředky, jimiž jedinci předkládá hodnoty, o něž se opírá její struktura a fungování, a normy (pravidla), které upravují chování jejich příslušníků. V moderních společnostech se stala podstatným nástrojem šíření (prosazování a upevňování) sociálních norem a hodnot právě média.*²⁵

V moderní společnosti existuje obecná shoda, že by média měla požívat úplnou svobodu, samozřejmě v mezích stanovených individuálními právy občanů a konečně také potřebou střežit integritu a bezpečnost státu, který svobodu garantuje na prvním místě. Méně jednotná už je ve způsobech, jakými tuto svobodu právně ošetřuje. V současné době jich můžeme nalézt hned několik: od

---

²² PAVLINCOVÁ, Helena, HORYNA, Břetislav. *Judaismus, křesťanství, islám*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. 664 s. ISBN 80-7182-165-9. Str. 632.

²³ Organizace islámské konference (<http://www.oic-oci.org>): organizace sdružující 57 muslimských států se sídlem v Saúdské Arábii.

²⁴ *Universal Human Rights and "Human Rights in Islam"* [online]. 1999 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW: <http://www.dhimmitude.org/archive/universal_islam.html>.

²⁵ BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno : Barrister & Principal, 2003. Str. 23.

absence specifické normy (jako ve Velké Británii), přes úplný zákaz zákona, který by svobodu tisku omezoval (jako ve Spojených státech) až po zvláštní ústavní garance (jako v Německu, Francii a dalších zemích). Nejčastěji je tedy za základní aspekt svobody tisku považována neexistence jakékoli formy předběžné cenzury nebo požadavku na zvláštní licenci či povolení k publikování. Nicméně se objevují i další sporné aspekty, které nejčastěji souvisí s obrovskou mocí, jež bývá tisku přisuzována, ale také s významem, který tisk má ve vztahu ke zdravé a fungující demokracii.²⁶

Tato moc a význam vyplývají z faktu, že média jsou potenciálním prostředkem vlivu, ovládnutí a prosazování názorů ve společnosti; pramenem informací životně důležitých pro fungování většiny společenských institucí a základním nástrojem jejich přenosu. A také významným zdrojem výkladů sociální reality a představ o ní; proto jsou média místem, kde jsou vytvářeny, ukládány a nejvíce se projevují změny v kultuře a hodnotách společnosti a skupin.²⁷

Média bývají označována za tzv. hlídacího psa demokracie nebo také čtvrtou moc ve státě (po moci zákonodárné, výkonné a soudní). To však nutně neznamená jen privilegia, ale také určité povinnosti a odpovědnost. Hlavní úlohou médií je informovat a přinášet nestranné a nezávislé zpravodajství. Kromě zprostředkovávání už existujících názorů zúčastněných stran však také vytvářejí a publikují názory nové. Ať už explicitně v komentářích a publicistických rubrikách, ale také tím, jak se zprávami a dalšími příspěvky nakládají. Často tak **přecházejí z role zprostředkovatele událostí do role jejich původce**. Jsou-li reakce negativní, obhajují se pak zpravidla veřejným zájmem. A to například i v případě, že dojde publikací nebo už během samotného získávání informací k porušení zákona. Problémem je, kdo může odpovědět na otázku, kde se nachází taková hranice veřejného zájmu, která je ještě únosná.²⁸

V případě publikace karikatur podle dánského soudu k porušení zákona nedošlo. Pozice Jyllands-Posten nebyla ovšem o nic jednodušší vzhledem

---

²⁶ MCQUAIL, Denis. *Media performance: Mass communication and the public interest*. London: SAGE Publications, 1999. 350 s. ISBN 0-8039-80294-1. Str. 35.

²⁷ MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-714-0. Str. 21.

²⁸ Veřejný zájem - viz 1.4.1. Svoboda tisku a její omezení, str. 16.

k mezinárodní diplomatické krizi, kterou jeho počínání způsobilo. Následkem toho se pak rozvinula debata o roli **zodpovědnosti** v žurnalistické práci a také o **autocenzuře**, kterou jakožto jeden z hlavních důvodů publikace Jyllands-Posten udával. Stavěl se k autocenzuře jako k negativnímu jevu, který vyplývá ze strachu. Jenže autocenzura může být v praxi také projevem zodpovědnosti.

Stephan Russ-Mohl a Hana Bakičová v novinářské profesi zdůrazňují *pocit toho, čeho se v současnosti mnoha lidem v médiích nedostává: etiky, zodpovědnosti a uvědomění si následků.*²⁹ Než novináři zveřejní nějaký příběh, měli by se zeptat, jaké škody tím mohou napáchat. Autocenzura tudíž nemusí nutně znamenat nebezpečnou tendenci, omezující svobodu slova, ale také může být projevem zodpovědnosti při nakládání s touto svobodou.

1.4.1. Svoboda tisku a její omezení

Svoboda tisku nemá své vlastní zakotvení v LZPS, ale je chráněna právě jako součást svobody projevu. Evropský soud spatřuje ve svobodě projevu právě svobodu tisku a ten podle něj hraje v demokratické společnosti významnou úlohu: *„i když nemůže překračovat určité hranice, zejména s ohledem na ochranu pověsti a práv jiných a na nutnost zabránit úniku důvěrných informací, přísluší mu nicméně – při dodržování povinností a odpovědnosti – sdělovat informace a myšlenky o všech otázkách obecného zájmu. Novinářská svoboda také zahrnuje možnost použití určité míry přehánění či dokonce provokace.“*³⁰

Média zprostředkovávají občanům informace, které jim umožňují seznámit se s názory jiných, tyto názory kriticky prozkoumat a tím si vytvořit vlastní názor, který jim umožní podílet se na veřejné diskuzi a činit politická rozhodnutí. (...) Předpokladem demokratického uplatňování moci v moderní společnosti je informovanost jednotlivých občanů o věcech veřejného zájmu. Má-li se občan aktivně účastnit veřejného života a činit politická rozhodnutí, musí být dostatečně informován, a to nejen o většinovém názoru, ale právě o názorech odlišných a menšinových, aby tak mohl tyto názory a informace navzájem konfrontovat a

---

²⁹ RUSS-MOHL, Stephan, BAKIČOVÁ, Hana. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada, 2005. 316 s. ISBN 80-247-0158-8. Str. 238.

³⁰ HERZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. Praha: Orac, 2004. Str. 30.

*utvářet si vlastní úsudek. Právo být informován je tak základním politickým právem.*³¹

Funkce tisku tak vychází z toho, že svoboda projevu, jako možnost nerušeně vyjadřovat své individuální názory, je doplněna o právo na informace. *To však neznamena, že tisk může pouze zprostředkovávat informace a výklad přísluší pouze čtenáři. Při zdůrazňování toho, že úloha tisku zahrnuje i sdělování myšlenek a názorů, soud (Evropský soud pro lidská práva, pozn. autora) výslovně zamítl sporný názor, že úloha tisku je jen šířit informace a jejich výklad musí být prvotně přenechán čtenáři.*³²

Pro média pak samozřejmě platí také nejrůznější omezení, ať už obecné právní normy, nebo specifické, vztahující se přímo k médiím. Taková **omezení můžeme dělit na dobrovolná a vnucená nebo interní a externí**. Za vnucená externí opatření lze například považovat zákonná opatření, jež nedovolují zveřejňovat některé obsahy, jelikož to podle zákonodárců není ve veřejném zájmu. V České republice se jedná například o zákaz rozšiřování obsahů, které propagují nesnášenlivost, o časové omezení vysílání pořadů, jež ohrožují zdravý vývoj dětí, atd.

Dobrovolná interní omezení jsou nejrůznější pravidla profesně přijatelného chování, přijímaná jako autoregulační mechanismy novinářskými svazy a dalšími profesními organizacemi.³³ V neposlední řadě stojí i etické kodexy samotných médií. Redakční pravidla slouží pracovníkům médií k podpoře správného či žádoucího rozhodování v průběhu práce na příslušném mediálním produktu.³⁴ V těchto případech ovšem nelze uvažovat o právní vymahatelnosti a je pouze na daném médiu, zda se svým kodexem řídí a uplatňuje ho v praxi.

Pokud jde o svobodu tisku, zabývají se jí například Publicistické zásady **České tiskové rady**³⁵: „*Svoboda tisku zahrnuje nezávislost a svobodu informací. Hranicemi svobody tisku jsou práva i svobody občanů a třetích osob. Úlohou tisku*

---

³¹ HERZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. Praha: Orac, 2004. Str. 12, 30-31.

³² *Článek 19: Svoboda projevu a médií v mezinárodním právu a praxi*. Praha: Phare, 1996. Str. 27.

³³ BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno : Barrister & Principal, 2003. Str. 133.

³⁴ BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno : Barrister & Principal, 2003. Str. 135.

³⁵ Česká tisková rada (ČTR): samostatný orgán Unie vydavatelů. Její kompetence a působnost jsou určeny Statutem ČTR, který přijímá a může měnit valná hromada Unie vydavatelů.

je zveřejňovat nejen pozitivní a neutrální, ale i zneklidňující nebo šokující názory.“ Také definují často zmiňovaný veřejný zájem: „O veřejný zájem jde při ochraně veřejné bezpečnosti, morálky, zdraví nebo při zabránění uvedení veřejnosti v omyl.“³⁶

Publicistické zásady Německé tiskové rady obsahují i zvláštní akcent na náboženské vyznání: „Respektovat náboženské vyznání, obyčeje a mravy různých skupin lidí.“³⁷

1.5. Svoboda projevu a tisku v Dánsku

V Dánsku je svoboda projevu chráněna ústavou již od roku 1849. Dánské noviny jsou nezávislé a vlastní je soukromé subjekty. Dánské pojetí svobody projevu je však v některých ohledech dost široké, dokonce i na západní poměry. V minulosti tak třeba dánská média vyprovokovala oficiální protesty Německa, protože dala prostor neonacistické propagandě³⁸, nebo Ruska za „solidarititu s teroristy“ při referování o konfliktu v Čečensku. Organizace Reportéři bez hranic³⁹ umístila v roce 2005 Dánsko na první místo žebříčku svobody tisku.⁴⁰

---

³⁶ RUSS-MOHL, Stephan, BAKIČOVÁ, Hana. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada, 2005. 316 s. ISBN 80-247-0158-8. Str. 239.

³⁷ RUSS-MOHL, Stephan, BAKIČOVÁ, Hana. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada, 2005. Str. 238.

³⁸ *Antisemitism and racism : Anti-semitic activities* [online]. [cit. 2007-05-16]. Dostupný z WWW: <<http://antisemitism.tau.ac.il/asw99-2000/denmark.htm>>.

³⁹ Reportéři bez hranic: mezinárodní organizace usilující o svobodu médií na celém světě; vystupuje na obranu novinářů a dalších pracovníků sdělovacích prostředků před cenzurou a pronásledováním.

⁴⁰ *Worldwide Press Freedom Index 2005* [online]. [cit. 2007-05-05]. Dostupný z WWW: <http://www.rsf.org/rubrique.php3?id_rubrique=554>.

2. Význam náboženství v moderní společnosti

Na světě existuje mnoho náboženství a náboženských vyznání, stejně tak existuje mnoho definic pro náboženství samotné. Můžeme však vypočítat určité společné rysy. Především je to používání symbolů (a jejich soustav), které vyvolávají pocity úcty nebo bázně a jsou spojena s určitými rituály.

Tzn., že základem každého náboženství je víra v bytosti, které jsou považovány za posvátné a stávají se předmětem uctívání. S nimi potom souvisejí nejrůznější náboženské rituály a ceremoniály – individuální i kolektivní (modlitby, zpěvy, bohoslužby, ale i zákazy např. některých druhů jídla apod.).⁴¹

Náboženská víra sehrává v lidském životě významnou úlohu už celá tisíciletí. V moderních dějinách docházelo a dochází nejčastěji ke střetům tří největších monoteistických náboženství: křesťanství, islámu a judaismu. A to i přesto, že jak křesťané, tak muslimové i židé uctívají jediného Boha. Věří, že Bohu záleží na každém z nás, že nám dává lásku a útěchu, obživu i přístřeší.⁴²

2.1. Islám

Druhé největší světové náboženství vzniklo v 7. století a vzešlo z učení proroka Mohameda. Islám je přísně monoteistický a říká, že světu vládne jediný Bůh – Alláh; tomu podléhá člověk i příroda.

Muslim vyznává pět základních pilířů islámu. První z nich je šaháda, neboli vyznání víry: „**Není božstva kromě Boha a Mohamed je posel boží.**“ Následuje salát (modlitba), zakát (almužna), sawm (půst v měsíci ramadánu) a hadždž (pout' do Mekky). Někdy bývá uváděn i džihád (boj za víru) jako šestý pilíř.⁴³ Tak ho však vyznávají jen některé sekty.

Muslimové kromě Mohameda uznávají i starší proroky (například Mojžíše nebo Ježíše), protože věří, že jejich ústy mluvil Bůh. Teprve Mohamedovo učení však chápou jako *dokonalé vyjádření Jeho vůle, vtělené v Korán.*

---

⁴¹ GIDDENS, Antony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4. Str. 414.

⁴² „Při denním jasu a při noci, když je tichá, Pán tvůj tě neopustil ani tebou nepohrdá! A bude pro tebe poslední věru lepší než první a Pán tvůj tě zajisté obdaří k tvému uspokojení. Což nenašel tě jako sirotka – a v útulek tě nepřijal? Bloudícím tě nalezl – a správnou cestu ti ukázal, nuzákem tě nalezl – a bohatství ti věru dal!“ Korán, súra 93 (Denní jas), verše 1-8.

⁴³ Viz 2.1.2. Islám a násilí, str. 22.

Islám se postupně rozšířil z arabského světa (Blízkého východu a severní Afriky) do řady oblastí na jih od Sahary, do Malé Ásie, střeadoasijských zemí přes indický subkontinent (Pákistán, Bangladéš) až na Dálný východ (Malajsie, Indonésie). Počet jeho vyznavačů už překročil jednu miliardu.⁴⁴ Rovněž v západní Evropě žije početná skupina muslimů, kteří sem emigrovali z původních evropských kolonií. Nejvíce jich zřejmě žije v Německu, Holandsku, Velké Británii, Francii a Skandinávii, přesné statistiky však neexistují. Jejich počet v dnešní EU se odhaduje zpravidla na dvanáct až třináct miliónů. Přistěhovalectví muslimů přivodilo v Evropě největší demograficko-náboženskou změnu od doby reformace. Islám se stal druhou nejrozšířenější konfesí.⁴⁵

2.1.1. Zákaz zobrazování

Islám patří k tzv. anikonistickým náboženstvím. To znamená, že zapovídá v některých případech figurativní zobrazování, v některých jen zobrazování Alláha a všech jeho proroků, které uznává i židovská a křesťanská tradice (včetně Ježíše). Proto je většina islámského umění ornamentální povahy.⁴⁶

Luboš Kropáček⁴⁷ k zákazu podotýká: „Vztah islámu k figurativnímu zpodobování není jednoduchý. Rozhodně je zakázáno zpodobovat Proroka a jeho druhy, neřku-li Boha apod. Figurativní tvorba se nesmí vyskytnout v sakrálním prostoru (v mešitách), přísní právníci soudí, že sochy a sošky by neměly být ani v soukromí, kde se ale dnes v převážné většině muslimských zemí tolerují figurativní malby a kresby.“

V samotném Koránu se nenachází žádný explicitní zákaz zobrazování Alláha a proroka Mohameda v jakékoli formě, nicméně súra 42 (Porada), verš 11 říká: „Stvořitel nebes a země, jenž učinil vám manželky vaše z vás samých a stvořil zvířata v párech, a tím vás rozmnožuje. **A není nic, co by podobné mu**

---

⁴⁴ GIDDENS, Antony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. Str.418.

⁴⁵ *Muslimové v dnešní Evropě* [online]. 20.3.2002 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=484>>.

⁴⁶ Q&A: *Depicting the Prophet Muhammad* [online]. 2. 2. 2006 [cit. 2007-05-06]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/4674864.stm>.

⁴⁷ Prof. PhDr. Luboš Kropáček, Csc.: orientalista a afrikanista, profesor Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, autor slovníku arabštiny a početných prací o islámu.

*bylo...*⁴⁸ Muslimové si verš vysvětlují tak, že žádný obraz vytvořený lidskou rukou nemůže zachytit Alláha v jeho kráse a velikosti. A také věří, že stejný přístup náleží i Mohamedovi.⁴⁹

Avšak zákaz modlářství, ten už v Koránu nacházíme. Konkrétně v súře 21 (Proroci), verše 52-54: „Hle, pravil (Abrahám) otci svému a lidu svému: Co je to za sochy, jichž se tak usilovně přidržujete? Odpověděli: Shledali jsme, že otcové naši je uctívali. Pravil: Vskutku vy i vaši otcové ve zjevném bludu jste.“⁵⁰ A verše 66-67 říkají: „Abrahám pravil: Pročpak tedy uctíváte vedle Boha něco, co vám neprospívá, ani neškodí? **Hanba na vás i na to, co místo Boha uctíváte.**“⁵¹ Odtud pochází přesvědčení muslimů, že zobrazení se mohou stát předmětem úcty a zbožňování namísto toho, kdo je na nich vyobrazen.⁵²

Samotný zákaz figurálního zobrazení najdeme až v Hadísu (-ech)⁵³ a podléhá různým interpretacím.⁵⁴ Například šiité⁵⁵ jsou ve výkladu méně striktní a tolerují zobrazování lidských postav včetně Mohameda (většina z nich je perské provenience a pochází ještě ze 7. století).⁵⁶ Zato současná sunnitská větev⁵⁷ islámu zapovídá jakékoli obrazové znázornění jeho osoby. Radikálnější příznivci

---

⁴⁸ HRBEK, Ivan. *Korán*. Praha: Academia, 2000. 804 s. ISBN 80-200-0246-4. Str. 370.

⁴⁹ Q&A: *Depicting the Prophet Muhammad* [online]. 2. 2. 2006 [cit. 2007-05-06]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/4674864.stm>.

⁵⁰ HRBEK, Ivan. *Korán*. Praha: Academia, 2000. Str. 242.

⁵¹ HRBEK, Ivan. *Korán*. Praha: Academia, 2000. Str. 243.

⁵² Q&A: *Depicting the Prophet Muhammad* [online]. 2. 2. 2006 [cit. 2007-05-06]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/4674864.stm>.

⁵³ Hadís (y): soubor vyprávění o výročí, činech a postojích Proroka, ústně tradovaný, sepsaný a kanonizovaný příslušníky a vládci prvních generací muslimů. Skládá se z příběhů a řetězu tradentů, kteří vahou své osobnosti a věrohodnosti svého svědectví zajišťují platnost pro náboženské a právní využití.

⁵⁴ Q&A: *Depicting the Prophet Muhammad* [online]. 2. 2. 2006 [cit. 2007-05-06]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/4674864.stm>.

⁵⁵ Ší'a: jeden ze dvou proudů islámu. Příznivci Mohamedova zetě Alího.

⁵⁶ Q&A: *Depicting the Prophet Muhammad* [online]. 2. 2. 2006 [cit. 2007-05-06]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/4674864.stm>.

⁵⁷ Sunna: druhý směr v islámu, má početnější základnu. Následovníci Kurajšovců a Umajjovců.

hnutí, jako je wahhábismus⁵⁸ či salafismus⁵⁹, jsou zcela anikonistické a odsuzují zobrazení všeho druhu. Proto například Talibán⁶⁰ během své vlády v Afghánistánu zakázal televizi, fotografie a obrázky v novinách a odstraňoval malby včetně fresek v blízkosti Buddhů v Bamjánu⁶¹; nakonec v roce 2001 vyhodil do povětří i tyto sochy.⁶²

2.1.2. Islám a násilí

Luboš Kropáček ve svém příspěvku *Křesťanství a Islám: Násilí, dialog a reciprocita* z mezinárodní konference 19. až 22. září 2001 v Praze poukazuje na to, že **„spojovat islám s násilím patří ke kolektivní paměti velké části Evropy, zvyklé pohlížet po staletí na muslimské sousedy jako na dědičné rivaly a čas od času také válečné nepřátele. Rozmach radikálních islamistických proudů v minulém čtvrtstoletí tyto staré předsudky oživil a prostřednictvím mediální senzacechtivosti dále posílil.“**⁶³ Po pádu berlínské zdi staré i nové stereotypy v bulvárních médiích a leckdy i ve vážné publicistice a ve veřejném mínění tlačily na pranýř obraz islámu jako nového nepřitele a novou hrozbu namísto komunismu. Mnozí muslimové si na tento vývoj v západním klimatu trpce stěžují. Od roku 1991 se v anglickém a americkém tisku rychle rozšířil obecně srozumitelný a přijímaný novotvar *islamofobie*. Na podzim 2001 (po atentátech na

---

⁵⁸ Wahhábija: reformistické hnutí, které vzniklo v 18. století ve střední Arábii. Odmítá inovace a všechny podoby lidového islámu. Vyzývá k návratu ke Koránu a tradici. Jako základ státní ideologie platí dodnes v Saudské Arábii.

⁵⁹ Salafija: reformistické hnutí z Egypta 19. století. Rovněž požadují návrat ke Koránu a tradicím.

⁶⁰ Talibán: radikální hnutí afghánských (zejména pašunských) posluchačů koránské exegeze a sunnitského práva na pákistánských školách. V roce 1996 dobylo Kábul, nastolilo extremistickou vládu a požadovalo dodržování fundamentalistických nařízení. V roce 2001 bylo po intervenci USA sesazeno.

⁶¹ Buddhové z Bamjánu: dvě obrovské sochy, znázorňující stojícího Buddhu, které byly vytesány do útesu v údolí Bamján v centrálním Afgánistánu, asi 230 kilometrů severozápadně od Kábulu.

⁶² *Jyllands-Posten Muhammad cartoons controversy* [online]. [cit. 2007-05-12]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Jyllands-Posten_Muhammad_cartoons_controversy>.

⁶³ Největší rozhořčení v kauze *Jyllands-Posten* způsobil obrázek Proroka s turbanem ve tvaru bomby a hořící roznětkou. Muslimů se totiž dotklo právě spojení Proroka (a skrze něj i islámu) s násilím.

Světové obchodí centrum 11. září⁶⁴, pozn. autora) *překročila islamofobní vlna v USA i v některých evropských lokalitách nejednou hranice verbálních projevů a místním muslimům nahání skutečný strach. Vzdušnou vlnu násilí provází všude zároveň zvýšený zájem o islám, o jeho skutečnou podstatu a tvář. Strach z násilí je oboustranný. Západní média straší lidi džihádem a bijí na poplach, sotvaže toto slovo z muslimské strany zazní.*⁶⁵ V běžném povědomí se pro tento termín vžila jakási lidová definice: **příkaz šířit islám se zbraní v ruce** nebo kratší, ale stejně zavádějící **svatá válka**. Muslimští právníci a apologeti zase rádi zdůrazňují sémantickou šíři pojmu džihád: *může jít o mravní, osvětové nebo humanitární úsilí, tedy džihád srdcem, jazykem nebo rukou, a ne nutně o džihád mečem (al-džihád bi-s-sajf).*⁶⁶

2.1.3. Prorok Mohamed

Pro to, abychom mohli pochopit, co pro muslimy znamená osoba jejich Proroka, musíme brát v potaz nejen jeho životní příběh, ale především také řadu legend, kterými je jeho život opředen a kterou muslimové vyznávají jako neměnný fakt.

Muhammad Ibn Abdulláh (asi 570-632) byl *prorok a tvůrce islámské věrouky, sociální a politický reformátor, zakladatel islámské obce věřících. (...) Ve věku 40 let (snad 610) měl prožít první zjevení od Boha. Vystoupil jako prorok nové víry – islámu. (...) Jako posel boží (rasúl Alláh) se stal tvůrcem základů nové koncepce společenského a politického uspořádání, kodifikátorem základních zásad státu, práva a etiky.*⁶⁷

---

⁶⁴ 11. září 2001 se v USA odehrála série teroristických útoků. Devatenáct mužů napojených na islámskou teroristickou organizaci al-Kájda uneslo čtyři letadla společností American Airlines a United Airlines. Dvě z nich narazila do Světového obchodního centra v New Yorku, třetí narazilo do Pentagonu, sídla ministerstva obrany, a čtvrté se zřítilo v Pensylvánii. Útok si vyžádal cca tři tisíce obětí.

⁶⁵ KROPÁČEK, Luboš. *Křesťanství a Islám: Násilí, dialog a reciprocita*. In KREJČÍ, Jaroslav. *Kontrastní hodnoty a multikulturní společnost*. FÚ AV ČR, 2001. Str. 86.

⁶⁶ KROPÁČEK, Luboš. *Křesťanství a Islám: Násilí, dialog a reciprocita*. In KREJČÍ, Jaroslav. *Kontrastní hodnoty a multikulturní společnost*. FÚ AV ČR, 2001. Str. 87.

⁶⁷ PAVLINCOVÁ, Helena, HORYNA, Břetislav. *Judaismus, křesťanství, islám*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. Str. 599-600.

V koránských znameních mu Bůh zjevoval svou vůli a vedení, jimiž se mají lidé řídit, aby se mu zalíbili a dosáhli spásy. *Již od počátku byl Muhammad pevně přesvědčen, že obsah zjevení, kterého se mu dostává, tvoří součást jakési univerzální knihy, obsahující vše, co Bůh chce sdělit lidstvu.*⁶⁸

Při pátrání po faktech o životě Proroka je třeba mít na paměti, že o vzniku a raných dějinách islámu čerpáme poučení především z početných a podrobných spisů arabských muslimských autorů. Hlavními primárními prameny k Muhammadovu životu jsou díla z let 150-850 a pak další, mladší. Starší záznamy jsou k dispozici jen v rozptýlených zlomcích. Muslimská společnost si na tomto základě prokreslila barvitý, svatý obraz svých raných dějin. Takto se jim vyučuje na školách a muslimové obecně je dobře znají.⁶⁹

Také musíme celý problém uchopit v celkovém historickém kontextu. *Křesťanští autoři se po staletí vyrovnávali s islámem vážnými polemickými díly, jejichž velkou slabinou byla dlouho nedostatečná znalost Koránu a muslimských realit. Oboustranné nepochopení hloubilo po generace příkop osudného rozdělení dvou lidských společenství.*⁷⁰

Vedle těchto teologických polemik však také existovala **propaganda a nepřátelské stereotypy**, z nichž některé velmi dlouho přetrvávaly nebo ještě přetrvávají v širokém povědomí veřejnosti. *V nejednom ohledu ustavují historické předmostí dnešní islamofobie. Na široké frontě směřovaly verbální útoky především na osobu Muhammadovu.*⁷¹ A tady se dostáváme k samému jádru problému.

Moderní vědecké poznání se od starých hanobících fantazií a stereotypů distancovalo výklady podloženými studiem a odpovídajícími adekvátněji poznatelné historické pravdě. Křesťanské církve vyslovily na různých úrovních při různých příležitostech politování nad minulými sváry i verbálními excesy, které

---

⁶⁸ HRBEK, Ivan. *Korán*. Praha: Academia, 2000. Str. 94.

⁶⁹ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. 200 s. ISBN 80-7021-540-2. Str. 17.

⁷⁰ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. Str. 35.

⁷¹ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. Str. 35.

mohly a mohou muslimy zraňovat. Z druhé strany moderní islám položil ještě silnější důraz jak na Korán, tak na respekt k osobnosti Muhammadově. V některých zemích je chráněn přísným zákonem proti rouhání, který již byl vícekrát – například v Pákistánu – zneužit proti nemuslimům. Snahy o jeho zrušení zatím neuspěly.⁷²

2.1.4. Muslimové vs. hodnoty západní civilizace

Problémy a napětí jsou samozřejmě mnohem širší a netýkají se pouze odlišného vztahu k proroku Mohamedovi. Například právě jiné pojetí svobody slova ilustruje případ Salmana Rushdieho.⁷³ *Liberálně smýšlející Evropané nechápou, jak Rushdieho prostořekost mohla některé muslimy rozhořčit až tak, že žádají jeho hlavu. Křesťané si přece již zvykli snášet moderní a postmoderní agresivní urážky Krista, kříže a své víry jen s bolestí v srdci a někdy se slovním protestem. Mnozí muslimové a také nemálo Evropanů zase nechápou, jak může být rouhač Rushdie za provokativní očerňování velkého světového náboženství oslavován jako bojovník za svobodu slova. A muslimové v Británii si věčně stěžují, že britský zákon proti rouhání chrání, byť v praxi vlastně neuplatňován, údajně pouze křesťanství.*⁷⁴

V současné době, když se hovoří o konfliktu mezi muslimským a západním přístupem k výkladu světa, bývá často používán termín střet civilizací. Tento pojem používá například Samuel P. Huntington ve své knize **Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu**. Na rozdíl od tzv. globalistů, kteří jsou přesvědčeni mimo jiné o pozitivním vývoji a globalizaci na poli lidských práv, tvrdí, že podle posledních příznaků vývoj nesměřuje k novému světovému pořádku založenému na univerzalistických hodnotách, zvláště pak v oblasti lidských práv, ale k novému „světu devíti civilizací“ (mezi nimi i západní a islámská), které se

---

⁷² KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. Str. 39.

⁷³ Salman Rushdie: britský spisovatel, původem indický muslim. Do širokého povědomí vstoupil svým „kacířským“ dílem *Satanské verše* (1988), které natolik pobouřilo muslimský svět, že byl v nepřítomnosti odsouzen k trestu smrti.

⁷⁴ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002.

Str. 39.

budou snažit za každou cenu ubránit systém svých klíčových hodnot a institucí. V úzkých oblastech budou mezi sebou spolupracovat, ale v jiných se budou střetávat, zvláště tam, kde na sebe vzájemně působí.

S ohledem na tento rodící se nový civilizační řád Huntington tvrdí, že západní civilizace by se měla vzdát snah podsouvat svůj kodex lidských práv ostatním civilizacím a místo toho konsolidovat svou vlastní vnitřní soudržnost, udržet si svůj ekonomický a vědeckotechnický status, aby dokázala čelit výzvám tohoto nového uspořádání. Přestože tato teorie má jisté slabiny, některé události ve světovém dění jí dávají za pravdu. Jednak se svět ocitá stále více v chaosu a zmatku, etnické a náboženské konflikty nabývají na intenzitě, dochází k selhávání vlád, globalizaci terorismu atd. Navíc v některých zemích zažívá tradiční islám svou renesanci a v některých zemích již byl *obnoven islámský stát, kde parlament není suverénním tělesem, nemá primární jurisdikci a není zdrojem zákonů. Nejvyšší autorita v islámském státě je vložena do rukou členů nevolené náboženské rady, která určuje, jaké jsou islámské hodnoty a následně vede parlament k vydání patřičných zákonů, aby svým náboženským výnosům dala zákonnou účinnost. Právní systém islámského státu je navíc založen na zvykovém právu šarii⁷⁵, které neuznává rovnoprávnost pohlaví a mnohá další občanská a politická práva kodifikovaná v právních konvencích OSN.*⁷⁶ Náboženské úřady mohou také vyhlásit fetvu a rozsudek je pak vykonán bez soudního procesu ve jménu islámu.⁷⁷

V současné době jsme například svědky fundamentalistických tendencí v Turecku, kde islamisté vyvíjejí tlak na vládu, aby zrušila sekulární stát spolu s občanským a trestním právním řádem, zavedeným Kemalem Atatürkem. Mezi obyvatelstvem však tyto tendence vyvolaly vlnu odporu a vzhledem k silné opozici nejsou případné změny zatím v dohlednu. Přesto však vzbuzují poměrně velký zájem především Evropské unie, o jejíž členství Turecko usiluje.

---

⁷⁵ Viz 1.3. Svoboda projevu v pojetí islámu, str. 12.

⁷⁶ FIC, Victor M. *Nové uspořádání světa: globalizace, nebo střet civilizací?* Brno: Vutium, 1999. 97 s. ISBN 80-214-1464-2. Str. 73, 75.

⁷⁷ Fetva, fatwá: nesprávně označovaná jako rozsudek smrti; jedná se o doporučení muftího (právní znalec), které má nábožensko-právní charakter a zpravidla je odpovědí na nějaký konkrétní dotaz. Nemusí se vždy nutně jednat o rozsudek smrti jako v případě Salmana Rushdieho nebo autorů dánských karikatur.

2.1.4.1. Historie konfliktu

Forma, s jakou jsou tato situace i třetí plochy obecně popisovány (jak v rovině zpravodajské, tak samozřejmě ve větší míře v rovině komentářů), může někdy vyvolávat dojem - zvláště po 11. září 2001, že tento problém vyvstal až na konci 20. století, že na prahu dalšího tisíciletí čelí Evropa kromě již starších „neduhů“, jako je např. kritická situace na africkém kontinentě, hrozbě nově: islámskému fundamentalismu, tedy radikalismu beroucímu si jako rukojmí muslimské náboženství. To je však pohled velmi nepřesný a zavádějící.

Ke střetům v rámci odlišností obou kultur docházelo od samého vzniku islámu⁷⁸ jako nejmladšího ze tří světových monoteistických náboženství. Vzpomeňme třeba jen **křížácké výpravy, španělskou reconquistu nebo období kolonialismu**: Mauři až do 15. století ovládali velkou část dnešního Španělska; takřka současně s jejich ústupem se na východě objevili Turci, kteří si podmanili celý Balkán a Maďarsko. *V průběhu 19. století však Evropané většinu z těchto území dobyli zpět a ovládli i tradičně arabská území v severní Africe, která se dostala do koloniálního područí. Tento zvrat měl katastrofální důsledky pro islám a jeho civilizaci, kterou muslimové považovali za nejvyspělejší myslitelnou formu, převyšující všechny ostatní. Skutečnost, že muslimský svět nebyl schopen účinně čelit šíření západní kultury, vedla ke vzniku reformních hnutí, usilujících o obrodu islámu v jeho původní čistotě a síle.*⁷⁹ *Všechna tato hnutí spojovala jedna vůdčí idea: že **na výzvu západu musí islám odpovědět potvrzením a upevněním své vlastní identity.***⁸⁰

Existovala však i období klidu, kdy vedle sebe tyto dvě kultury žily v míru a navzájem se respektovaly a obohacovaly. Ať už šlo o přejímání prvků v oblasti umělecké, vědecké mystické nebo lingvistické (připomeňme například řadu arabských výrazů ve španělštině). *Patrně právě vzpomínky na ona světlá období inspirovala poslance Shromáždění Rady Evropy při formulacích Doporučení č. 1162 z 19. září 1991, kde se hovoří o přínosu islámu v minulosti a jeho potenciálně pozitivní úloze v dnešní evropské společnosti. Text zároveň varuje před fundamentalistickou verzí*

---

⁷⁸ Islám doslova znamená „odevzdání se do vůle boží“.

⁷⁹ Viz 2.1.1. Zákaz zobrazování (wahhábismus a salafismus), str. 20.

⁸⁰ GIDDENS, Antony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. Str. 433.

této konfese, která ovšem není příznačná pro islám v jeho celku. Uznává při tom, že intolerance a nedůvěra existují bohužel na obou stranách, islámské i neislámské.⁸¹

2.1.4.2. Tendence eurocentrismu

Současný vhléd do této problematiky je pro západního člověka o to komplikovanější, že kromě nepřekonatelného časového odstupu, tu hraje roli i jakýsi „background víry“. Tedy, že v sekularizované a z nemalé části i ateistické západní společnosti se pochopení pro víru, která ovlivňuje lidský život od úsvitu do soumraku, od narození po smrt hledá jen těžko. Pro naši společnost je něco téměř až tak nenávratně vzdáleného stejně jako například staroegyptský polyteismus. Svědčí o tom i to, že se pro tyto dva světy používá označení Islám a Západ, jak to například udělal i orientalista Luboš Kropáček nebo sociolog Antony Giddens. Nikoli tedy křesťanství a islám. Protože, ač velká část evropského kulturní dědictví a hodnot vychází z křesťanství, současný problém nelze označit za střet dvou náboženství. Spíše lze hovořit o střetu dvou odlišných světů.

Například v případě obhajoby svobody slova jako jednoho z „univerzálních“ základních lidských práv je třeba mít na paměti, že *sám pojem lidských práv je v mnoha směrech komplikovaný a doposud se nepodařilo nalézt takovou definici, která by byla mezinárodně bezvýhradně akceptovatelná. Jsou země (zejména arabského světa), kterým vadí již jen skutečnost, že koncept lidských práv vychází z tradic evropského humanismu a je produktem západní kultury.*⁸²

U islámu je zase nutné brát v potaz jeho obrovskou provázanost se sociálním, politickým a právním systémem.⁸³

---

⁸¹ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. Str. 43.

⁸² ROLNÝ, Ivo. *Globalizace – Etika – Ekonomik*. Boskovice: Nakladatelství František Šalé - Albert, 2001. 256 s. ISBN 80-7326-000-X. Str. 74.

⁸³ Viz 1.3. Svoboda projevu v pojetí islámu, str. 12.

3. Spory kolem karikatur proroka Mohameda

Celý konflikt má svůj původ ve dvanácti karikaturách⁸⁴, které byly otištěny v dánském deníku *Jyllands-Posten*⁸⁵ 30. září 2005 a převážně zobrazovaly islámského proroka Mohameda. Dánské muslimské organizace karikatury odmítly a upozornily na ně veřejnými protesty. Krize se ještě prohloubila kvůli opakovaným publikacím karikatur ve více než padesáti dalších státech.⁸⁶ (K tomu je třeba dodat, že novináři ve Velké Británii a především ve Spojených státech se většinou rozhodli události pokrýt bez přetištění karikatur.) Z muslimských zemí se začaly ozývat výhrůžky smrti jak směrem k autorům karikatur, tak k těm, kteří se je rozhodli otisknout. Byly páleny dánské a norské vlaky, některé arabské organizace se rozhodly vyhlásit bojkot dánského zboží a násilné protesty zasáhly téměř celý muslimský svět. Na druhé straně se pořádaly nejrůznější kampaně na podporu dánského postoje⁸⁷ a svobody projevu (nejčastěji právě prostřednictvím přetištění karikatur).

Kritici karikatury označili jako islamofobní a rasistické. Údajně urážejí muslimy a jsou dokladem nerovnoprávného postavení muslimů v západních zemích.⁸⁸ Zastánci karikatury obhajovali jako legitimní příklad svobody projevu. Prý ilustrují jeden z palčivých problémů současnosti – tedy islámsky orientovaný terorismus. Také poukazovali na to, že karikatury týkající se jiných náboženství jsou běžně otiskovány bez větších emocí a že v tomto případě tedy nedošlo k žádné diskriminaci muslimů.

---

⁸⁴ Viz Příloha č. 1 – karikatury, str. 56.

⁸⁵ *Morgenavisen Jyllands-Posten* (www.jp.dk); angl. Morning Newspaper The Jutland Post; podle vlastní vize nestranný, podle některých pravicově konzervativní deník se sídlem ve Viby na předměstí Århusu. Jeho náklad se pohybuje od 162 do 221 tisíc a je tak nejprodávanějším deníkem v Dánsku.

⁸⁶ Seznam médií, která karikatury zveřejnila viz Příloha č. 1 – karikatury.

⁸⁷ „Například v USA probíhaly kampaně na podporu Dánska, v prvním čtvrtletí roku 2006 – tedy těsně po krizi – stoupl dánský export do USA o sedmnáct procent,“ řekl Fleming Rose českému časopisu Týden. Viz příloha č. 5, str. 74.

Na <http://www.supportdenmark.com> zase lze najít ikony s textem „Podporuji Dánsko v jeho boji za svobodu slova“ a prosbu o jejich umístění na dalších webových stránkách v jedenapadesáti jazycích.

⁸⁸ *Cartoons of Prophet Met With Outrage* [online]. 31. 1. 2006 [cit. 2007-05-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/01/30/AR2006013001316.html>>.

3.1. Publikace karikatur a její motivy

Samotné publikaci karikatur v Jyllands-Posten předcházel článek s titulkem **Dyb angst for kritik af islam** (Hluboký strach z kritiky islámu), který vyšel 17. září 2005 v jiném dánském listu Politiken⁸⁹. Zabýval se případem spisovatele Káreho Bluitgena, který nemohl najít kreslíře pro svou knihu Korán a život proroka Mohameda, určenou dětem. Všichni tři ilustrátoři, jež oslovil, se báli reakcí ze strany muslimů. Politiken jejich odmítavý postoj označil za **jasný důkaz autocenzury uplatňované směrem k islámu**.⁹⁰ Na toto téma se následně v Dánsku rozvinula debata a redakce Jyllands-Posten vypsala soutěž o karikatury proroka Mohameda. 30. září 2005 pak výsledky soutěže zveřejnila v kulturní rubrice pod titulkem **Muhammeds ansigt** (Tvář Mohameda).⁹¹ Dvanáct karikatur doprovázel text editora této rubriky:

„Moderní sekulární společnost někdy bývá muslimy odmítána. Požadují speciální zacházení, spočívající v nadstandardních ohledech na jejich náboženské cítění. To je postoj neslučitelný se soudobou demokracií a svobodou projevu, kde musíte být připraveni vyrovnat se s urážkou, posměchem a úšklebky. Není to jistě vždy příjemné a hezké a neznamena to, že náboženské cítění by mělo být za každou cenu terčem posměchu, ale to nemá v soudobém kontextu takový význam. (...) Stojíme na strmém svahu a nikdo nedokáže říci, kam až se posune hranice autocenzury. (...) Proto se Morgenavisen Jyllands-Posten rozhodl vyzvat dánské karikaturisty, aby nakreslili Mohameda tak, jak ho sami vidí.“⁹²

3.2. Reakce muslimů a dánské vlády

Dánská islámská společnost⁹³ reagovala na otištění karikatur žádostmi o omluvu a stažení „urážlivých“ karikatur. Imámové sepsali petici a odeslali ji na

---

⁸⁹ Politiken (www.politiken.dk): deník s nákladem 136 tisíc inklinující k levici.

⁹⁰ Danish Cartoon [online]. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW:
<<http://www.bris.ac.uk/sociology/ethnicitycitizenship/danishcartoon.pdf>>

⁹¹ Viz Příloha č. 2 – článek, str. 66.

⁹² Freedom of expression : The face of Mohammed [online]. [cit. 2007-05-06]. Dostupný z WWW:
<www.abc.net.au/mediawatch/transcripts/AccompCart.doc>.

⁹³ Islamisk Trossamfund: muslimská náboženská organizace, vedená imámem Ahmadem Abu Labanem. Organizuje páteční modlitby, které navštěvuje kolem 500-1000 věřících, a prohlašuje, že jejími členy jsou všichni muslimové v Dánsku.

velvyslanectví muslimských zemí. Jedenáct diplomatů posléze požádalo⁹⁴ o schůzku s dánským premiérem Andersem Foghem Rasmussenem, aby s ním projednali „dlouhodobou kampaň vedenou proti islámu v dánských veřejných kruzích a médiích“ a odmítli „urážky islámu ve jménu svobody slova a demokracie.“⁹⁵ Ten na žádost odpověděl zamítavě, a to dopisem⁹⁶, v němž stojí: „Svoboda projevu má rozsáhlou platnost a dánská vláda nemá žádné pravomoci, aby ovlivňovala tisk. Nicméně, dánská legislativa zakazuje jakékoli skutky a výrazy diskriminační povahy. Dotčená strana se může kvůli takovým skutkům obrátit na soud, a ten v individuálních případech rozhodne.“⁹⁷

14. října 2005 demonstrovalo před kodaňskou redakcí Jyllands-Posten asi pět tisíc lidí. O několik dní později protestovali velvyslanci muslimských států u dánského premiéra. Organizace islámské konference a Liga arabských států požádaly OSN, aby odsoudila stanovisko dánské vlády. Skupina dánských imámů⁹⁸ z Dánské islámské společnosti, rovněž nespokojená s reakcí vlády, vytvořila asi čtyřicetistránkový dokument s názvem **Dossier about championing the prophet Muhammad, peace be upon him** (Dokument o obraně proroka Mohameda, mír s ním). Jejich delegace s ním odjela na Blízký východ, kde navštívila místní vlivné náboženské i politické vůdce a požádala je o pomoc při pokusu *navázat konstruktivní rozhovor s tiskem a očistit muslimskou komunitu od nálepek „zpátečnická a úzkoprsá“*.⁹⁹ (Objevily se ale i spekulace, že protesty byly organizované shora především za účelem zvednout krizí cenu ropy.)

---

⁹⁴ Viz Příloha č. 7 - dopisy, str. 82.

⁹⁵ *Letter from ambassadors* [online]. 2006 [cit. 2007-05-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.filtrat.dk/grafik/Letterfromambassadors.pdf>>.

⁹⁶ Viz Příloha č. 7 – dopisy, str. 84.

⁹⁷ *Official response to ambassadors from A.F.Rasmussen* [online]. [cit. 2007-05-11]. Dostupný z WWW: <<http://gfx-master.tv2.dk/images/Nyhederne/Pdf/side3.pdf>>.

⁹⁸ Imám: původně ten, který vede karavanu, v přeneseném smyslu morální vzor. V náboženské praxi ten, který vede společnou modlitbu v mešitě nebo kdekoli na rituálně čistém místě. Funkci může teoreticky vykonávat kterýkoli zbožný muslim znalý rituálu, bez ohledu na povolání a kvalifikaci. Imám už, na rozdíl od proroka, nepřijímá a nezvěštuje nová zjevení.

⁹⁹ *Danish Cartoon* [online]. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.bris.ac.uk/sociology/ethnicitycitizenship/danishcartoon.pdf>>., *The image of asylum-seekers, migrants and refugees in the media* [online]. 10. 7. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc06/EDOC11011.htm>>.

Tzv. Akkari¹⁰⁰ dossier, nebo také Akkari-Laban¹⁰¹ dossier, se skládal z několika dopisů od muslimských organizací, jež situaci vysvětlovaly, z citací karikatur v Jyllands-Posten, ale také z dalších případů, které autorům „způsobovaly bolest a utrpení“. Například to byly obrázky z jiných dánských novin, Weekendavisen¹⁰², které označili za „ještě více urážlivé“ než původních dvanáct karikatur.¹⁰³ Nebo nenávistné e-maily, které byly údajně zasílány dánským muslimům a dokládaly, jak jsou muslimové tamní společností odmítáni.

Jako jejich součástí byly prezentovány i jedna karikatura a dvě fotografie, které v tisku nikdy nevyšly.¹⁰⁴ Karikatura zobrazovala dětskou kresbu Mohameda jako pedofila, na první z fotografií byl modlící se muslim znásilňován psem a na druhé člověk s prasečí hlavou, pod nímž bylo napsáno: „Toto je pravá podoba Mohameda.“ Tuto agenturní fotografii, která – jak se později zjistilo – zobrazovala soutěžícího v masce prasete na jedné francouzské soutěži, navíc nesprávně použila prvního února BBC World jako příklad karikatury zveřejněné v Jyllands-Posten. Tyto ilustrace byly podle mluvčího Ahmada Akkariho doručeny elektronickou poštou těm muslimům, kteří se zúčastnili jedné online diskuze o Jyllands-Posten, a posléze použity jako doklad islamofobie, ve které musejí žít.¹⁰⁵

Příložen¹⁰⁶ byl rovněž rozhovor s kontroverzní holandskou političkou Ayaan Hirsi Ali.¹⁰⁷ Akari dossier také obsahoval různá prohlášení dánských muslimů,

---

¹⁰⁰ Ahmed Akkari: dánský politický aktivista a mluvčí Islamisk Trossamfund (Dánské islámské společnosti). Spoluautor Akkari dossier.

¹⁰¹ Ahmad Abu Laban: dánský imám a vůdce Islamisk Trossamfund a jedna z hlavních postav aféry kolem karikatur proroka Mohameda. Spoluautor Akkari dossier.

¹⁰² Weekendavisen: společensko-politicko-kulturní týdeník.

¹⁰³ *Letter of introduction* [online]. [cit. 2007-05-11]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Akkari-Laban_dossier>.

¹⁰⁴ Viz Příloha č. 1 – karikatury, str. 63.

¹⁰⁵ *Scandinavian Update: Israeli Boycott, Muslim Cartoons* [online]. 14. 1. 2006 [cit. 2007-05-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.brusselsjournal.com/node/668>>.

¹⁰⁶ *Danish Cartoon* [online]. 2006 [cit. 2007-05-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.bris.ac.uk/sociology/ethnicitycitizenship/danishcartoon.pdf>>.

¹⁰⁷ Ayaan Hirsi Ali: holandská politička somálského původu, která byla vychovávána v ortodoxní muslimské rodině. Uprchla do Evropy a v současné době patří mezi velké kritičky islámu. V roce 2006 byla nominována na Nobelovu cenu míru. Její kritici poukazují na to, že v Holandsku svým vystupováním jen zvětsila propast mezi muslimy a ostatním obyvatelstvem.

jako například: „*Naše víra trpí z nejrůznějších důvodů, především a nejvíce tím, že není oficiálně uznána. To vede k mnoha problémům, například k omezeným možnostem při stavbě mešit.*“¹⁰⁸

Nebo třeba: „*Nepotřebujeme lekce z demokracie, ale jsme to aktuálně my, kdo skrze naše skutky a slova učí svět demokracii. (...) Tento (evropský) způsob zacházení s demokracií je naprosto neakceptovatelný.*“¹⁰⁹

3.3. Stanovisko Jyllands-Posten

Jyllands-Posten zveřejnil 30. ledna 2006 na svých webových stránkách omluvu v dánské, arabské a anglické verzi: „*Podle našeho názoru byly karikatury střízlivé. Nebyly míněny urážlivě, ani nebyly v rozporu s dánským právem, ovšem urazily mnoho muslimů a za to se omlouváme.*“¹¹⁰

Šéfredaktor **Carsten Juste** v ní reagoval i na Akkari dossier: „*Na Blízkém východě však také kolují urážlivé kresby, které v Morgenavisen Jyllands-Posten nikdy nevyšly a které bychom také nikdy neotiskli, jestliže by nám byly nabídnuty. Odmítli bychom je, protože odporují našemu etickému kodexu.*“

Iniciátorem a osobou, která za publikaci odpovídala, byl editor kulturní rubriky **Flemming Rose**.¹¹¹ Ten pro americký deník Washington Post 19. února 2006 na svou obhajobu napsal: „*Karikatuřiště přistupovali k islámu úplně stejně, jako přistupují ke křesťanství, buddhismu, hinduismu a dalším náboženstvím. A tím, že s dánskými muslimy jednali jako se sobě rovnými, jakoby tím říkali:*

---

¹⁰⁸ *Letter of introduction* [online]. [cit. 2007-05-11]. Dostupný z WWW:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Akkari-Laban_dossier>.

¹⁰⁹ *Letter from Sheikh Rá'id Hulaihil* [online]. [cit. 2007-05-11]. Dostupný z WWW:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Akkari-Laban_dossier>.

¹¹⁰ *Honourable Fellow Citizens of the Muslim World* [online]. 30. 1. 2006 [cit. 2007-05-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.jp.dk/meninger/ncartikel:aid=3527646>>. Viz Příloha č. 4- omluva, str. 72.

¹¹¹ Flemming Rose: dánský žurnalista, vystudoval rusistiku. V letech 1990-1996 působil jako moskevský korespondent deníku Berlingske Tidende, později pro stejné noviny pracoval tři roky ve Washingtonu. V Jyllands-Posten působil nejprve opět jako moskevský zpravodaj a poté se stal editorem kulturní rubriky.

*Zahrnujeme vás do dánské satirické tradice, protože jste součástí naší společnosti.*¹¹²

Toto tvrzení však příliš nekorresponduje s faktem, že editor Jyllands-Posten Jens Kaiser odmítl v roce 2003 publikovat karikatury Ježíše Krista¹¹³, které mu nabídl kreslíř Christoffer Zieler, s tím, že „by se čtenářům listu nelíbily a vyvolaly by ostré rozhořčení“.¹¹⁴

Později Fleming Rose své motivy rozebíral i v rozhovoru¹¹⁵ pro český časopis Týden: „Způsob, jakým se skandinávský sociální stát k imigrantům chová, považuji za nezdravý. Manipuluje je do pozice obětí a klientů, lidí, kteří se nedokážou sami o sebe postarat, dělat odpovědná rozhodnutí jako ostatní dospělí lidé. Mnoho lidí se k nim tak chová v dobré víře, neuvědomují si ale, že je tím tlačí do podřadného postavení. (...) Skutečně jsme chtěli dát muslimům najevo, že je bereme za sobě rovné.“

A dodal: „Nemyslím si, že bychom měli ve všem napodobovat Ameriku, evropské společnosti by ale měly snížit tu vstupní bariéru, umožnit přistěhovalcům, aby snadněji dosáhli vědomí plné integrace do společnosti, zároveň by ale od nich měly požadovat dodržování elementárních pravidel, k nimž patří i svoboda slova a satira. Jak řekl americký intelektuál Donald Dworkin, jediné právo, které člověk v demokracii nemá, je právo nebýt zesměšňován. Mnoho přistěhovalců v evropských zemích s těmito otázkami dříve nebylo konfrontováno, možná i proto byla reakce na karikatury tak explozivní.“¹¹⁶

Kurt Westergaard, autor karikatury Mohameda s bombou v turbanu¹¹⁷, 26. února 2006 zase vysvětloval: „Objevují se interpretace, které jsou nesprávné. Mezi muslimy převažuje dojem, že to je o islámu jako celku. Ale není. Je to o některých fundamentalistických aspektech, které samozřejmě nejsou blízké všem.“

---

¹¹² *Why I Published Those Cartoons* [online]. 19. 2. 2006 [cit. 2007-05-11]. Dostupný z WWW:

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/02/17/AR2006021702499_pf.html>.

¹¹³ *Jyllands-Posten sa nei til Jesus-karikatur* [online]. 5. 2. 2006 [cit. 2007-05-16]. Dostupný z WWW:

<<http://www.dagbladet.no/nyheter/2006/02/05/456857.html>>.

¹¹⁴ *Dánský deník Jyllands-Posten odmítl publikovat karikatury Krista* [online]. 11. 2. 2006 [cit. 2007-05-

12]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/2006/2/10/art27019.html>>. *Danish paper rejected Jesus cartoons* [online]. 6. 2. 2006 [cit. 2007-05-12]. Dostupný z WWW:

<<http://www.guardian.co.uk/cartoonprotests/story/0,,1703552,00.html>>.

¹¹⁵ Viz Příloha č. 5 – rozhovor, str. 74.

¹¹⁶ ŠTINDL, Ondřej. *Nemáme právo nebýt zesměšňováni*. Týden, 2007, roč. 14, č. 16, str. 32-36.

¹¹⁷ Viz Příloha č. 1 - karikatury, str. 59.

*Ale hnacím motorem teroristickým aktů jsou některé interpretace islámu. (...) Jestliže se části náboženství rozvinou v totalitarismus a agresivitu, potom si myslím, že je třeba protestovat. A týká se to všech –ismů.*¹¹⁸

3.4. Soudní rozhodnutí

27. října 2005 podalo na Jyllands-Posten několik muslimských organizací trestní oznámení kvůli rouhání. Dánský trestní zákon obsahuje ve vztahu k tomuto případu dvě relevantní sekce: jednak sekci 266b, jež kriminalizuje rozšiřování názorů a myšlenek, které mohou vést k ponižování a útokům na skupinu obyvatel na základě náboženského přesvědčení; a také zřídka využívanou sekci 140, zakazující rouhání.¹¹⁹

V lednu oblastní státní žalobce ukončil vyšetřování s tím, že neshledal nic, co by bylo naplněním skutkové podstaty trestného činu. Své rozhodnutí odůvodnil jednak veřejným zájmem, jednak svobodou tisku vyplývající ze svobody projevu. V tomto případě prý **nedošlo k porušení rovnováhy mezi svobodou projevu a ostatními základními právy**, mezi něž patří právě i právo na ochranu před diskriminací, útokům a ponižování kvůli náboženskému přesvědčení.¹²⁰

V novém slyšení v polovině března pak nejvyšší státní žalobce jeho verdikt potvrdil. Avšak svoboda projevu prý není bez omezení a zákon neumožňuje ani neomezenou debatu o náboženských tématech. „*A není tudíž správný takový popis zákonů, jako když článek v Jyllands-Posten tvrdí, že není v souladu se*

---

¹¹⁸ *Jyllands-Posten Muhammad cartoons controversy* [online]. [cit. 2007-05-12]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Jyllands-Posten_Muhammad_cartoons_controversy>.

¹¹⁹ *Danish Cartoon* [online]. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.bris.ac.uk/sociology/ethnicitycitizenship/danishcartoon.pdf>>.

The image of asylum-seekers, migrants and refugees in the media [online]. 10. 7. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc06/EDOC11011.htm>>.

¹²⁰ *The image of asylum-seekers, migrants and refugees in the media* [online]. 10. 7. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc06/EDOC11011.htm>>.

svobodou projevu požadovat zvláštní ohledy na náboženské cítění, a člověk musí být připraven na "pohrdání, výsměch a zesměšňování".¹²¹

Komunita islámské víry, která byla mezi organizacemi, jež Jyllands-Posten žalovaly, vyjádřila nad rozhodnutím návladního zklamání: „Rozhodnutí ukazuje, že lidé, kteří vytvořili zákony proti rouhání, nerozumí náboženským pocitům muslimů.“

„Posílá chybnou zprávu zbytku světa. Myslím, že toto rozhodnutí bude zodpovědné za negativní důsledky pro Dánsko. Nejde jen o muslimy v Dánsku, ale také o 1,4 miliardy muslimů po celém světě,“ řekl její mluvčí Kasem Said Ahmad.¹²²

3.5. Průběh krize

Premiér Rasmussen se přes své počáteční nekompromisní stanovisko pokusil 1. ledna 2006 při novoročním projevu o usmíření a nepřímo se za publikaci omluvil. Situace se však zkomplikovala ve chvíli, kdy **karikatury přetiskl¹²³ také norský křesťanský časopis Magazinet¹²⁴**, který však na rozdíl od dánského listu stojí mimo hlavní proud tiskovin. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že chce přispět k debatě o svobodě slova a autocenzuře. Následovaly ho další, například Brussels Journal.¹²⁵

Koncem ledna 2006 Saudská Arábie veřejně odsoudila zveřejnění karikatur a odvolala svého velvyslance z Dánska. Následovaly ji další muslimské státy a některé obchody v arabském světě oznámily bojkot dánského zboží. 30. ledna 2006 došlo k prvnímu vážnému incidentu: **ozbrojené komando muslimských radikálů přepadlo sídlo Evropské unie v palestinském pásmu Gazy** a žádalo

---

¹²¹ Jyllands-Posten zbaven všech obvinění [online]. 17. 3. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://info.pravdaoislamu.cz/index.php/2006/03/17/jyllands-posten-zbaven-vsech-obvini/>>.

¹²² Jyllands-Posten zbaven všech obvinění [online]. 17. 3. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://info.pravdaoislamu.cz/index.php/2006/03/17/jyllands-posten-zbaven-vsech-obvini/>>.

¹²³ Viz Příloha č. 3 – Magazinet, str 68.

¹²⁴ Konzervativní časopis s nákladem kolem 5 tisíc výtisků. V případě otištění karikatur Mohameda se nevyhnul nařčení z kalkulu, neboť už dopředu vyšel ve vyšším nákladu. 10. února 2006 se ale za zveřejnění karikatur omluvil.

¹²⁵ Danish Cartoon [online]. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.bris.ac.uk/sociology/ethnicitycitizenship/danishcartoon.pdf>>.

od Dánska a Norska omluvu. Unie se ale postavila na jejich stranu a argumentovala svobodou slova.

Na počátku února 2006 však Mohamedovy karikatury ve jménu „svobody projevu“ postupně zveřejnilo i několik dalších deníků ve Francii, Itálii, Španělsku, Holandsku či v Německu, ale také jeden v USA a v Jordánsku. Následovaly je noviny po celém světě: v Argentíně, Austrálii, Kanadě, Indii, Irsku, Jižní Koreji a na Novém Zélandu.¹²⁶

Kresby odmítl i Pákistán a demonstrace se rozšířily do dalších zemí: Indonésie, Iráku a Egypta.¹²⁷ V Jakartě zaútočili militantní muslimové na dánské velvyslanectví, násilí pokračovalo i Gaze. Palestínští ozbrojenci přepadli francouzské kulturní středisko na protest proti otištění karikatur v listu France Soir. (Jeho ředitele za toto rozhodnutí majitel listu propustil.) **Rozhořčení muslimové útočili proti skandinávským ambasadám na celém Blízkém východě.** V libanonském Bejrútu byl vypálen dánský generální konzulát.

V neděli 5. února 2006 byl v Turecku zavražděn italský kněz Andrea Santoro a motivem činu, jak se později ukázalo, se staly právě karikatury. Po tomto incidentu začalo docházet k dalším úmrtím, nejvíce během demonstrací v Afghánistánu. V Kábulu kamenoval protestující dav velvyslanectví Dánska, Francie a Británie. Protesty zesílily rovněž v Somálsku a Libanonu.

5. února také *významné české muslimské organizace – Islámská nadace v Praze, Islámská nadace v Brně, Ústředí muslimských obcí v ČR a Svaz muslimských studentů v ČR (je zajímavé, že mezi signatáři chyběla radikální Muslimská unie) – zveřejnily 5. února 2006 společné prohlášení, ve kterém sice zdůraznily význam svobody slova, ale kritizovaly zveřejnění karikatur a šíření islamofobie v Evropě. Neodsoudily v něm ani násilné protesty muslimů, ani hanobení dánských či norských symbolů.*¹²⁸

---

¹²⁶ Danish Cartoon [online]. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW:

<<http://www.bris.ac.uk/sociology/ethnicitycitizenship/danishcartoon.pdf>>.

¹²⁷ Paradoxní je, že právě v Egyptě jedna nebo dvě karikatury z Jyllands-Posten vyšly už 17. října 2005, tedy během postního měsíce ramadánu, aby dokumentovaly zesměšňování Proroka v západním tisku. V té době však žádné větší protesty nezpůsobily.

¹²⁸ Evropsko-islámský konflikt kvůli karikaturám proroka Mohameda [online]. 2006 [cit. 2007-05-13].

Dostupný z WWW: <<http://www.strat.cz/bulletin/page.php?id=72>>.

Írán 7. února 2006 oficiálně přerušil obchodní kontakty s Dánskem a místní demonstranti zaútočili na dánskou a rakouskou ambasádu. Následující den **iránský deník Hamšahrí vypsal za účelem „testu západní svobody slova“ soutěž o komiks k holocaustu.** Jyllands-Posten jistou dobu zvažoval jejich otištění, ale později svůj úmysl odvolal. (3. listopadu 2006 nakonec zveřejnil alespoň vítěznou karikaturu.) Francouzský satirický týdeník Charlie Hebdo opět zveřejnil dvanáct sporných karikatur a přidal ještě jednu vlastní. Mohamed si na ní dlaněmi zakrýval obličej a říkal: „Je těžké být milován hlupáky.“ Francouzský prezident Jacques Chirac krátce nato vydal oficiální prohlášení, kde čin odsoudil jako „zjevnou provokaci“ a dodal: „*Svoboda tisku by se měla nést v duchu zodpovědnosti.*“¹²⁹

Demonstrace doprovázené pálením dánských vlajek pokračovaly v pákistánském Pěšáváru, indonéském Aceh a na jihu Filipín. Šéfredaktor Jyllands-Posten se 9. února opět pokusil situaci uklidnit další omluvou: „*Omlouváme se za nedorozumění vzniklé zveřejněním karikatur, které vyobrazovaly proroka Mohameda a vyvolaly bojovné nálady proti Dánsku.*“¹³⁰ Stejně tak z mediálních a politických kruhů zaznívala další smířlivá slova a protesty poprvé od počátku ubíraly na intenzitě. 10. února 2006 se spory poprvé dotkly i České republiky, když iránské velvyslanectví podalo na ministerstvu zahraničí protestní nótu proti otištění karikatur ve dvou českých denících: **Mladé frontě Dnes**, která 3. února 2006 přetiskla celou inkriminovanou stranu z dánského deníku, a **Hospodářských novinách** - ty 2. února publikovaly karikaturu Mohameda s bombou v turbanu, jež muslimy nejvíce pobouřila.

Další protesty byly hlášeny z Indie, Bangladéše a Malajsie, pokračovaly v Indonésii, Iráku a Pákistánu. Dánští diplomaté opustili Sýrii, Indonésii a Írán. Pokojné protesty probíhaly i na evropské půdě: v Paříži, Berlíně, Amsterdamu a také v Londýně, kde muslimská komunita chtěla vyjádřit jak nesouhlas s obsahem

---

¹²⁹ Francouzský týdeník přidal 13. karikaturu. *MF Dnes*. 9.2.2006, roč. 17, č. 34, s. 8.

¹³⁰ ROKOS, Milan, NEDVĚD, Radek. V Egyptě karikatury prošly. *Lidové noviny*. 10.2.2006, roč. 19, č.

karikatur, tak s extremistickými reakcemi na ně.¹³¹ Situace ovlivnila i dění v samotném Dánsku – v neděli 12. února 2006 zveřejnil Jyllands-Posten průzkum veřejného mínění, který poukázal na zvýšené volební preference krajní pravice.

Den poté MF Dnes přináší rozhovor s dánským premiérem Rasmussenem, kde mimo jiné říká: „*Na Dány se teď pohlíží jako na netolerantní nepřátele islámu. Dánsko přitom historicky patří mezi nejvíce otevřené a nejtolerantnější země na světě. Vážíme si všech náboženství. Věříme ve svobodu vyjadřování. Vždy jsme aktivně propagovali dialog kultur.*“

Zklidňující se situaci opět vyostřil italský ministr pro reformy **Roberto Calderoli**, člen populistické Ligy severu, když přišel do práce v tričku s potiskem jedné z karikatur a stejná nabízel i ke koupi. To vyvolalo další protesty. 17. února 2006 Dánsko dočasně zavřelo své velvyslanectví v Pákistánu a Muhammad Júsif Kureší, duchovní z mešity v Pěšáváru, vypsál odměnu milión dolarů tomu, kdo zabije autora karikatur. (Ministři zahraničí Dánska a Norska později v Kodani tuto odměnu společně odsoudili.) Následující den odstoupil ministr Calderoli a také libyjský ministr vnitra Nasr Mabruk, a to v reakci na demonstraci, kde zemřelo několik lidí. Celkem si konflikt po celém muslimském světě vyžádal 139 obětí. Koncem února a začátkem března pak protesty postupně slábly.

3.6. Reakce mezinárodních institucí a jejich představitelů

Evropský parlament vydal 16. února 2006 prohlášení, v němž postavil na stranu Dánska a zdůraznil význam svobody projevu a tisku. 27. února Evropská unie naopak vyslovila politování kvůli karikaturám. V prohlášení, které schválili ministři zahraničí, se mimo jiné uvádí: „*Uznáváme a litujeme, že tyto karikatury muslimové po celém světě považovali za urážlivé a že jim způsobily psychické strádání.*“

Prezident parlamentního shromáždění Rady Evropy René van der Linden prohlásil, že *přestože svoboda projevu představuje jednu ze základních hodnot demokratické společnosti, demokratický pluralismus a tolerance vyžadují, aby byly náboženství a individuální víra plně respektovány.* Rada Evropy dokonce

---

¹³¹ *The image of asylum-seekers, migrants and refugees in the media* [online]. 10. 7. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW:

<<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc06/EDOC11011.htm>>.

kritizovala přímo dánskou vládu za to, že obhajuje karikaturu a využívá k tomu právě svobodu projevu.¹³²

Ředitel britského Institutu pro rasové vztahy Ambalavaner Sivanandan zase upozornil, že *žádná svoboda by neměla být považována za absolutní a že „svoboda života“ má přednost před svobodou slova, což znamená, že svoboda projevu zcela určitě nemůže být použita způsobem, kterým podněcuje k rasové, etnické či náboženské nesnášenlivosti.*

Evropský komisař pro spravedlnost, svobodu a bezpečnost Franco Frattini shledal karikatury „bezohlednými a nepatřičnými“ a upozornil, že *takové projevy jsou nežádoucí, neboť přispívají k rostoucí islamofobii v Evropě.*

Generální sekretář OSN Koffi Annan mluvil o karikaturách ještě kritičtěji a označil je za „necitlivé, urážlivé a provokativní“ a zdůraznil, že *svoboda projevu není neomezená.*¹³³

Nicméně, generální tajemník Organizace islámské konference Ekmeleddin Ihsanoglu odsoudil násilné protesty, které podle něj nejsou v duchu islámských hodnot a vytvářejí špatný obrázek v očích Západu. *„Násilí nás oslabuje,“* řekl doslova. Také odmítl výhrůžky smrti směrem k autorům karikatur. *„To není žádná legrace: jít a říci, zabij toho a toho. Je to velmi vážná situace a nikdo nemá právo určovat, kdo bude zabit.“*¹³⁴

---

¹³² Danish Cartoon [online]. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW:

<<http://www.bris.ac.uk/sociology/ethnicitycitizenship/danishcartoon.pdf>>.

¹³³ The image of asylum-seekers, migrants and refugees in the media [online]. 10. 7. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW:

<<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc06/EDOC11011.htm>>.

¹³⁴ BBC News : OIC denounces cartoons violence [online]. 21. 2. 2006 [cit. 2007-05-13]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/4736854.stm>.

4. Události kolem karikatur ve třech hlavních českých denících

Česká tištěná média se událostem kolem publikací karikatur věnovala poměrně hodně. Lidové noviny a Mladá fronta Dnes přinesly související informace ve 14 z 24 vydání. Ve více jak polovině z nich se události objevily na titulní straně. Hospodářské noviny se událostmi zabývaly v 15 z 20 únorových vydání, ale na titulní straně se jim věnovaly jen ve 20 % případů.

Zpravodajský charakter příspěvků jednoznačně převažoval v Lidových novinách (79 %), zatímco nejvíce prostoru názorům poskytla Mladá fronta (35 %).¹³⁵ Hospodářské noviny na tom byly podobně jako MF Dnes: 64 % zpravodajství, 26 % názory.¹³⁶

Pokud se týká samotných karikatur, MF Dnes přetiskla celou stránku se všemi karikaturami, která vyšla 30. září 2005 v Jyllands-Posten, Hospodářské noviny zveřejnily pouze tu s bombou v turbanu, Lidové noviny se obešly bez obrazového doprovodu.

4.1. Kvantitativní obsahová analýza

*Obsahová analýza je kvantitativní výzkumnou metodou pro systematický a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů, vycházející z vědecky podloženého kladení otázek.*¹³⁷ Základní princip této metody spočívá v tom, že si výzkumník vymezí reprezentativní vzorek nějakého typu mediovaných sdělení, pojmenuje jeho jednotlivé části či prvky a spočítá, kolik se mu ocitlo položek pod jednotlivými pojmenováními.

Jedná se o metodu, která dovoluje dosti přesně popsat zkoumaný materiál, vymezit proporce mezi jednotlivými aspekty, zpochybnit rychlé a falešné soudy a dovést pozorovatele k úvahám o věcech, které mu předtím vůbec nepřišly na

---

¹³⁵ Do této kategorie, stejně jako později v případě obsahové analýzy, nebyly zahrnuty ankety, které přinesly jak Lidové noviny, tak Mladá fronta, pouze články s označením *názory, komentář či úhel pohledu*.

¹³⁶ Viz Příloha č. 8 - statistika, str. 85.

¹³⁷ SCHERER, Helmut. Úvod do metody obsahové analýzy. In REIFOVÁ, Irena. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha : Karolinum, 2004. 152 s. ISBN 80-246-0827-8. Str. 29.

mysl. Výsledkem dobře provedené obsahové analýzy pak může být výstup, který měřitelně zachytí nějaký aspekt chování médií.¹³⁸

4.1.1. Výzkumný proces

1. Na začátku výzkumného procesu stojí **výzkumné téma**: je stanoveno zadání výzkumu a jsou formulovány základní otázky.

- Většinou bývá výzkumné téma formulováno poměrně abstraktně, obsahuje výpovědi o objektech a jejich vlastnostech.
- Pak je nutné objekty obsažené v tématu konkrétně definovat a pokusit se nalézt měřitelné ukazatele vlastností v tématu vyjádřených.

2. Poté je třeba vypracovat metodu výzkumu, která umožní odpovědět na zadání. Tato etapa výzkumného procesu se nazývá **operacionalizace**. Výběr jednotek, přicházejících v úvahu pro analýzu, se provádí ve čtyřech rovinách:

- Jaká média se budou rozebírat?
- Jaké obsahy budou podrobeny analýze?
- Jakému časovému období se bude výzkum věnovat?
- Specifikace mediované obsahové jednotky.

Dále je nutné vypracovat podrobné pracovní postupy = kódovací knihu, pomocí nichž lze relevantní materiál identifikovat a rozřadit do kódovacích jednotek.

- Velikost kódovací jednotky: Naprosto přesně se stanoví, kdy jednotka začíná a kde končí.
- Název kategorie: Jestliže je materiál rozdělen do jednotek, stanoví se znaky, které na něm budou zachycovány.
- Definice kategorie: Znaky mají zpravidla více charakteristik (proto se také nazývají proměnné).
- Přiřazení kódů: Každá charakteristika dostane svůj číselný kód. Číselné hodnoty, které přidělíme určitým charakteristikám, mohou představovat zásadně

---

¹³⁸ BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno : Barrister & Principal, 2003. Str. 41-42.

odlišné údaje. Mohou sloužit jako ryzí pojmenování (nominální škála), mohou ukazovat pořadí mezi určitými jevy (ordinální škála), nebo mohou být „pravými“ hodnotami, jako je tomu např. u znaku délky nějakého příspěvku (metrická škála).

3. Ve chvíli, kdy je stanovena metoda výzkumu, přistupuje se k vymezení časového a organizačního průběhu šetření, tedy k **plánování a organizaci**.

4. Po zajištění metodických a technických předpokladů, ale ještě před zahájením vlastního šetření, je nutné ověřit vhodnost výzkumných metod. Vlastnímu šetření tak předchází **přípravná a ověřovací fáze**.

5. Následuje **sběr dat**. Při šetření se charakteristiky každé kódovací jednotky převedou pomocí kódovací knihy do podoby číselných hodnot a zanesou se do patřičných políček záznamového archu. Následuje ověřování, zda jsou zanesená data bezchybná.

6. Ta se následně podrobí **analýze a interpretaci**. Závěr výzkumného procesu tvoří **vyhodnocení**.

V praxi nelze jednotlivé fáze šetření od sebe přísně oddělovat. Může se např. stát, že se při ověřování pracovních postupů musí metoda práce pozměnit. Znamená to rovněž, že je také zapotřebí dále pracovat na operacionalizaci výzkumného tématu. Může se ale také stát, že se při vyhodnocování vyskytnou nová výzkumná témata, která si mohou vyžádat i dodatečné šetření.¹³⁹

---

¹³⁹ SCHERER, Helmut. Úvod do metody obsahové analýzy. In REIFOVÁ, Irena. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha : Karolinum, 2004. Str. 30.

4.1.1.1. Příprava zadání

Výzkumné téma: Jaké stanovisko se nejčastěji objevovalo v českých médiích v souvislosti s publikací karikatur proroka Mohameda?

Definice jednotlivých prvků, které obsahuje téma výzkumu:

1. stanovisko
2. česká média
3. spory kolem publikace karikatur

Ad 1. Na jedné straně stojí stanovisko: Publikace karikatur byla oprávněná, protože byla v souladu se svobodou slova. Na straně druhé: Publika karikatur nebyla oprávněná, neboť uráží náboženské citění muslimů. Výzkum se bude zabývat tím, kterému z nich byl dán větší prostor.

Ad 2. Vzhledem k počtu médií v České republice se nelze věnovat všem, a proto se bude výzkum zabývat pouze reprezentativním vzorkem českých tištěných médií.

Ad 3. Vzhledem k délce trvání sporu bude zkoumané období omezeno pouze na dobu, kdy spory vrcholily.

4.1.1.2. Operacionalizace

Výběrový soubor:

a) **typ médií:** MF Dnes, Lidové noviny, Hospodářské noviny

b) **typ analyzovaných obsahů:** názory a komentáře týkající se aféry kolem publikace karikatur proroka Mohameda

c) **časové období:** 1.-28. února 2006

d) **typ mediovaných obsahových jednotek:** článek (zřetelně graficky oddělená jednotka žurnalistického textu)

Kategorie (proměnné):

- Publikace karikatur byla oprávněná.
- Publikace karikatur nebyla oprávněná.
- Článek obsahuje jiné stanovisko nebo z něj jasně nevyplývá.

Číselné hodnoty (kódy):

- 1 na článek se kategorie vztahuje
- 0 na článek se kategorie nevztahuje

4.1.1.3. Sběr dat

LN	Publikace karikatur byla oprávněná.	Publikace karikatur nebyla oprávněná.	Článek obsahuje jiné stanovisko nebo z něj jasně nevyplývá.
<i>Islám vs. svoboda rouhání</i> Terje B. Englund ¹⁴⁰ 2. 2. 2006, č. 28	0	0	1
<i>Totalitě se neustupuje</i> Pavel Máša 3. 2. 2006, č. 29	1	0	0
<i>Co kryje dým vášní</i> Pavel Máša 4. 2. 2006, č. 30	0	0	1
<i>Vtipkování bez moudrosti</i> Luboš Kropáček, orientalista 6. 2. 2006, č. 31	0	1	0
<i>Kdy, když ne teď</i> Pavel Máša 8. 2. 2006, č. 33	0	0	1
<i>Dánsko volá o pomoc</i> Kateřina Šafaříková 8. 2. 2006, č. 33	1	0	0
<i>Ničící davy? To je karikatura národa</i> Ivan Kraus, spisovatel 9. 2. 2006, č. 34	1	0	0
<i>Pozor na muslimské vydírání</i> Miroslav Košťál, překladatel 11. 2. 2006, č. 36	1	0	0

¹⁴⁰ Autor je novinář, pokud není uvedeno jinak.

Jaká bude Evropa po karikaturách? Jacques Rupnik, politolog 23. 2. 2006, č. 46	0	0	1
--	---	---	---

MF	Publikace karikatur byla oprávněná.	Publikace karikatur nebyla oprávněná.	Článek obsahuje jiné stanovisko nebo z něj jasné nevyplývá.
Všichni jsme tak trochu Dánové Milan Vodička 3. 2. 2006, č. 29	1	0	0
Námořní neštěstí a karikatura Martin Komárek 4. 2. 2006, č. 30	0	0	1
Je znevažování proroka chyba? Ano, špiní víru Jana Al Oukla, odbornice na islám 4. 2. 2006, č. 30	0	1	0
Ne, základy islámu pro nás neplatí Martin Schwarz 4. 2. 2006, č. 30	1	0	0
Tolerance ano, ale ke všem Pavel Šafr 6. 2. 2006, č. 31	1	0	0
Neurážejme ve jménu svobody Ladislav Špaček, mediální konzultant 6. 2. 2006, č. 31	0	1	0
Prorok, média a premiér Štěpán Mareš, karikaturista 7. 2. 2006, č. 32	1	0	0
Válčíme s radikály Jan Rybář 8. 2. 2006, č. 33	0	0	1
Evropská unie ostudně málo podpořila Dány Viliam Buchert 9. 2. 2006, č. 34	1	0	0
Obrázky jsou jen zámkou Cyril Svoboda, ministr zahraničí 9. 2. 2006, č. 34	1	0	0
Islám dálkově řízený Milan Vodička 10. 2. 2006, č. 35	0	0	1
Svatá válka muslimských radikálů Viliam Buchert 10. 2. 2006, č. 35	0	0	1
Evropa: propast se rozšiřuje Jan Rybář 10. 2. 2006, č. 35	0	0	1
Neomlouvajme se fanatikům Teodor Marjanovič 10. 2. 2006, č. 35	1	0	0
Je za tím vším ropa? Více, než Západ přiznává Jan Rybář 10. 2. 2006, č. 35	0	0	1
Dvanáct nových Rushdiů? Spíše jen podobný osud Pavel Novotný 10. 2. 2006, č. 35	0	0	1
Čapek, mloci a válka Martin C. Putna, literární historik 10. 2. 2006, č. 35	1	0	0

<i>Prorok je vzorem ctnosti, nezobrazujeme ho</i> Vladimír Sáška, ředitel Islámského centra 10. 2. 2006, č. 35	0	1	0
<i>Braňme naši svobodu, braňme naše obrázky</i> Zuzana Štefánková 10. 2. 2006, č. 35	1	0	0
<i>Irán žádá omluvu, ale holocaust zpochybňuje</i> Viliam Buchert 11. 2. 2006, č. 36	1	0	0
<i>Radikální islamisté by nás měli probudit</i> Emanuel Mandler, historik 14. 2. 2006, č. 38	0	0	1
<i>Pálení křížů začíná vadit</i> Jefim Fištejn 18. 2. 2006, č. 42	1	0	0
<i>Povzbuzení pro muslimy</i> Emanuel Mandler, historik 20. 2. 2006, č. 43	1	0	0
<i>Popírání plynových komor a karikatury Proroka</i> Martin Komárek 21. 2. 2006, č. 44	1	0	0

HN	Publikace karikatur byla oprávněná.	Publikace karikatur nebyla oprávněná.	Článek obsahuje jiné stanovisko nebo z něj jasně nevyplývá.
<i>Voltaire zas do Ženevy</i> Adam Černý 3. 2. 2006, č. 25	1	0	0
<i>Kam vede strach z džihádistů</i> Daniel Kaiser 6. 2. 2006, č. 26	1	0	0
<i>Hloupý smích povýšených</i> Martin Ehl 7. 2. 2006, č. 27	0	0	1
<i>Právo smát se vlastnímu strachu</i> Tomáš Němeček 8. 2. 2006, č. 28	1	0	0
<i>Z božstva, jež nezná humor, jdou obavy</i> Daniel Kvasnička, evangelický kazatel 8. 2. 2006, č. 28	1	0	0
<i>Naše akademická debata o karikaturách Mohameda</i> Miloš Čermák 9. 2. 2006, č. 29	0	0	1
<i>Pokrytectví Západu v čase mizejících hranic</i> Petr Fišer 10. 2. 2006, č. 30	0	0	1
<i>Byly karikatury spiknutí Západu</i> Kamila Shamsie, pákistánská spisovatelka 17. 2. 2006, č. 35	0	0	1

4.1.1.4. Vyhodnocení

Celkem článků	41 (100 %)
Publikace karikatur byla oprávněná.	21 (51 %)
Publikace karikatur nebyla oprávněná.	4 (10 %)
Článek obsahuje jiné stanovisko nebo z něj jasně nevyplývá.	16 (39 %)

Dodatečná zjištění :

- 62 % článků, které se vztahují k první kategorii, pochází od novinářů.
- 0 % článků, které se vztahují k druhé kategorii, pochází od novinářů.

V českých médiích během února 2006 jednoznačně převažovalo stanovisko, že publikace karikatur proroka Mohameda byla oprávněná a vztahuje se na ní svoboda slova. Více než polovina článků s tímto stanoviskem pocházela od novinářů. Naopak žádný novinář nevyslovil závěr, že by publikace karikatur vzhledem k jejich obsahu překračovala hranici svobody projevu. Ve všech třech denících výrazně převažoval názor obhajující publikaci před odmítavým postojem. Pavel Máša a Kateřina Šafaříková z Lidových novin, stejně jako Viliam Buchert z MF Dnes a historik Emanuel Mandler, navíc kritizují postoj Evropské unie a její nedostatečnou podporu Dánska.

Karikatury z hlediska své víry v MF Dnes důrazně odmítli Vladimír Sánka, ředitel Islámského centra v Praze, a Jana Al-Oukla, muslimka a odbornice na islám. Orientalista Luboš Kropáček připomíná historickou tradici hanobení Mohameda v evropské společnosti a publikaci karikatur si vysvětluje buď jako „zájem autora rozdmýčovat ještě víc animozitu mezi Západem a islámským světem“, nebo jako honbu za ziskem. Ladislav Špaček také poukazuje na kulturní rozdíly mezi Evropany a muslimy a říká, že na rozdíl od muslimů, dodržujících příkazy Koránu, se naše společnost určitým konvencím přizpůsobit může.

Příspěvky se však kromě vyjádření stanoviska k tomuto problému věnovaly i jiným aspektům situace. Zajímavý byl hned první komentář v Lidových novinách. Spolupracovník norského rozhlasu Terje B. Englund je ve svém příspěvku daleko

smířlivější než někteří jeho čeští kolegové, protože vychází ze zkušeností země, která je domovem početné muslimské komunity. Zabývá se však problémem čistě z norského pohledu a poukazuje například na ekonomické zájmy, které minimálně v případě norského časopisu *Magazinet* byly alespoň stejně důležitým, ne-li nejdůležitějším motivem k publikaci karikatur. Historik Emanuel Mandler a Jan Rybář z *Mladé fronty* zase poukazují na fakt, že za násilnými protesty stojí především radikální islamisté. Jan Rybář také připomíná ekonomické faktory, což je v případě Blízkého východu především ropa. Petr Fišer a Martin Ehl na stránkách *Hospodářských novin* zase zpochybňují argumentaci zastánců karikatur, kteří se obhajují svobodou projevu. Petr Fišer karikatury označuje za „infantilní“ a hovoří o tom, že ukázaly, jak je představa o univerzálnosti západních hodnot falešná. Martin Ehl kritizuje „povýšenou“ reakci Západu a vnímá ji jako kontraproduktivní. Souvislost s případem Davida Irvinga¹⁴¹ vidí komentátor MF Dnes Martin Komárek a tvrdí, že jestliže žádá po muslimech toleranci vůči karikaturám, měla by být západní společnost schopna tolerovat i ty, co popírají holocaust.

Dá se tedy říci, že české noviny si stály pevně za svým názorem, obhajujícím karikatury jako legitimní projev svobody slova, avšak, i když opačnému postoji poskytly výrazně menší prostor, na druhou stranu se snažily nahlížet na problém z více úhlů a zabývat se všemi souvisejícími aspekty. Z toho pak vyplynulo i nezanedbatelné množství příspěvků, které balancují na hraně mezi dvěma jednoznačnými stanovisky.

---

¹⁴¹ David Irving: kontroverzní historik, který byl ve stejné době v Rakousku souzen za popírání holocaustu.

Summary

This thesis deals with an affair caused by publishing twelve Mohammad cartoons in a Danish daily *Morgenavisen Jyllands-Posten* which has the biggest number of readers in the country. This affair launched an international crisis with political and economic impacts and provided a basis to a discussion about the European concept of freedom of speech, the role of responsibility and self-censorship among journalists.

This work does not attempt to bring an unambiguous conclusion as to whether publishing these cartoons was a mistake; neither it tries to judge the behaviour of Danish journalists. Its objective is to introduce two concepts of law and society which came into a conflict during the affair: on one hand it is a secularised approach to public life which is backed by freedom of speech – among other phenomena; on the other it is religious approach to social and legal system more or less coming from scriptures and holy texts. It also maps the attitude of the Czech media.

In the first part of our work we map the current legal status of freedom of speech and analyze individual texts declaring it, including the attempt of Muslims to come to terms with its Western form. It also deals with freedom of speech in relation to media and its role in society. We also try to show the meaning of religion in the life of an individual and a social group – first we do so on a general level, then in the context of the particular problem we discuss in this work. In other words, we discuss the representation of basic values and rules of Islam, the relationship of Muslims to its founder Mohammad as influenced by religious tradition, however, true events as well. In context we attempt to react to the main arguments of Muslims and deal with the issue of associating Islam with violence and depiction of „the prohibited“.

The second part of our work via chronological description attempts to bring a complex view on the course of events, to present opinions and explanations of both parties which were neglected by the media though their influence was undoubted.

The last part of this thesis we deal with the way three main Czech dailies reflected on the issue: *MF Dnes*, *Lidové noviny* and *Hospodářské noviny*. Using the method of content analysis we try to reflect on these opinions introduced

because of this affair, and we abstract the texts from the period when the affair was at its peak, i.e. February of 2006.

Seznam použité literatury

- BURTON, Graeme, JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno : Barrister & Principal, 2003. 391 s. ISBN 80-85947-67-6.
- FIC, Victor M. *Nové uspořádání světa: globalizace, nebo střet civilizací?* Brno: Vutium, 1999. 97 s. ISBN 80-214-1464-2.
- GIDDENS, Antony. *Sociologie*. Praha. Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.
- HERZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. Praha: Orac, 2004. 143 s. ISBN 80-86199-94-0. Str. 9. HRBEK, Ivan. *Korán*. Praha: Academia, 2000. 804 s. ISBN 80-200-0246-4.
- KREJČÍ, Jaroslav. *Kontrastní hodnoty a multikulturní společnost*. FÚ AV ČR, 2001. 127 s. ISBN 80-7007-162-1.
- KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002. 200 s. ISBN 80-7021-540-2.
- MCQUAIL, Denis. *Media performance: Mass communication and the public interest*. London: SAGE Publications, 1999. 350 s. ISBN 0-8039-80294-1.
- MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-714-0.
- PAVLINCOVÁ, Helena, HORYNA, Břetislav. *Judaismus, křesťanství, islám*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. 664 s. ISBN 80-7182-165-9.
- REIFOVÁ, Irena. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha : Karolinum, 2004. 152 s. ISBN 80-246-0827-8.
- ROLNÝ, Ivo. *Globalizace – Etika – Ekonomik*. Boskovice: Nakladatelství František Šalé - Albert, 2001. 256 s. ISBN 80-7326-000-X.
- RUSS-MOHL, Stephan, BAKIČOVÁ, Hana. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada, 2005. 316 s. ISBN 80-247-0158-8.
- *Článek 19: Svoboda projevu a médií v mezinárodním právu a praxi*. Praha: Phare, 1996. 108 s.

Použité prameny

Periodika:

- *Hospodářské noviny*. Praha: Economia. 2006, roč. 50, č. 23-42. ISSN 0862-9597.
- *Lidové noviny*. Praha: Lidové noviny. 2006, roč. 19, č. 27-50. ISSN 0862-5921.
- *MF Dnes*. Praha: Mafra. 2006, roč. 17, č. 27-50. ISSN 1210-1168.
- *Týden*. Praha: Mediacop. 2007, roč. 14, č. 16. ISSN 1210-9940.

Internetové odkazy:

- Akkari dossier
http://en.wikipedia.org/wiki/Akkari-Laban_dossier
- Karikatury
<http://glosy.info/texty/muhammadovy-karikatury-respekt-versus-svoboda-slova/>
- Listina základních práv a svobod:
<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech:
http://juristic.zcu.cz/dostal/docs/mpopp_cz.htm
- Univerzální islámská deklarace lidských práv
<http://www.alhewar.com/ISLAMDECL.html>
- Všeobecná deklarace lidských práv
http://juristic.zcu.cz/dostal/docs/udhr_cz.htm

Další odkazy:

- <http://antisemitism.tau.ac.il/asw99-2000/denmark.htm>
- <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc06/EDOC11011.htm>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Jyllands-Posten_Muhammad_cartoons
- <http://info.pravdaoislamu.cz/index.php/2006/03/17/jyllands-posten-zbaven-vsech-obvineni/>

- http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/4674864.stm
- <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2369083.stm>
- http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/4736854.stm
- <http://www.abc.net.au/mediawatch/transcripts/AcompCart.doc>
- <http://www.blisty.cz/2006/2/10/art27019.html>
- <http://www.bris.ac.uk/sociology/ethnicitycitizenship/danishcartoon.pdf>
- <http://www.brusselsjournal.com/node/668>
- http://www.dhimmitude.org/archive/universal_islam.html
- http://www.fhs.cuni.cz/kos/kestazeni/tttexty/skovajsa_obcanstvi.doc
- <http://www.filtrat.dk/grafik/Letterfromambassadors.pdf>
- <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=484>
- <http://www.jp.dk/meninger/ncartikel:aid=3527646>
- http://www.juancole.com/2006_02_01_juanricole_archive.html
- http://www.partnersczech.cz/soubory/pravo_lekce.pdf
- <http://www.ntpi.org/html/humanrights1.html>
- http://www.rsf.org/rubrique.php3?id_rubrique=554
- <http://www.strat.cz/bulletin/page.php?id=72>
- <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/01/30/AR2006013001316.html>
- http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/02/17/AR2006021702499_pf.html

Seznam příloh

- **Příloha č. 1** – původní i zaměňované karikatury a seznam deníků, které je přetiskly
- **Příloha č. 2** – článek Muhammeds Ansigt (v anglickém překladu)
- **Příloha č. 3** – Magazinet (10. 1. 2006)
- **Příloha č. 4** – omluva šéfredaktora Jyllands-Posten z 30. 1. 2006 v anglické verzi
- **Příloha č. 5** – rozhovor s Flemmingem Rosem z 16. 4. 2007, časopis Týden
- **Příloha č. 6** – chronologie událostí
- **Příloha č. 7** – dopis velvyslanců muslimských zemí dánskému premiérovi a jeho odpověď (v původním znění, tzn. v anglickém jazyce)
- **Příloha č. 8** – statistika všech příspěvků, které k událostem přinesly deníky MF Dnes, Lidové noviny a Hospodářské noviny

Přílohy

PŘÍLOHA Č. 1 - karikatury

Stránka tak, jak vyšla 30. září v Jyllands-Posten

12 karikatur

• RELIGIÖS VÆNNER, NÅR ALF KOMMER TIL ALT ER DET JO BARE EN
TEGNING LAVET AF EN VANDRO SØNDEHJYDE...
Relax folks it is just a sketch made by a Dane
from the south-west Denmark.

„Klid, chlapi, to je jen kreslený vtip od nějakého bezvěrce z jihozápadního
Dánska.“

On the blackboard it says in Persian with Arabic letters that
Jyllands-Posten's journalists are a bunch of reactionary provocateurs'

Perský nápis na tabuli: „Novináři z Jyllands-Posten jsou banda
zpátečnických provokaterů.“

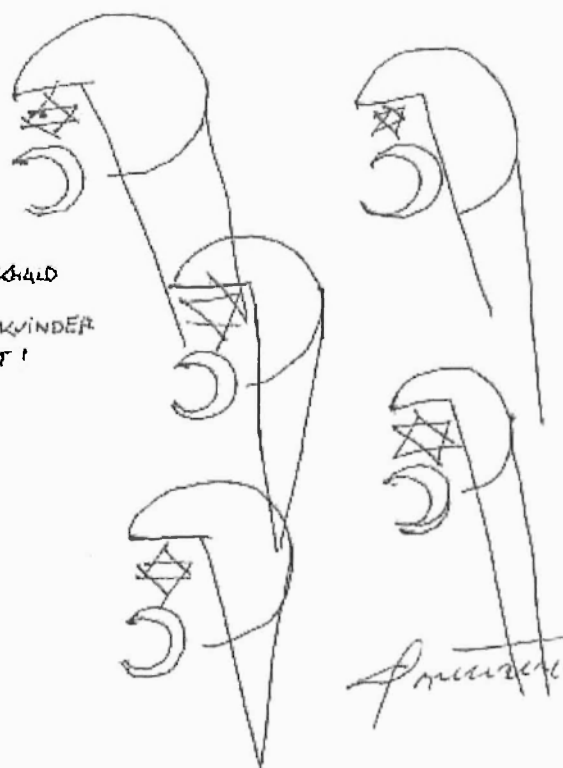

„Stát, stát, došly nám panny!“

PROFET!
MED KUK OG KÅLD
I LÅGET
SOM HOLDER KVINDER
UNDER LÅGET!

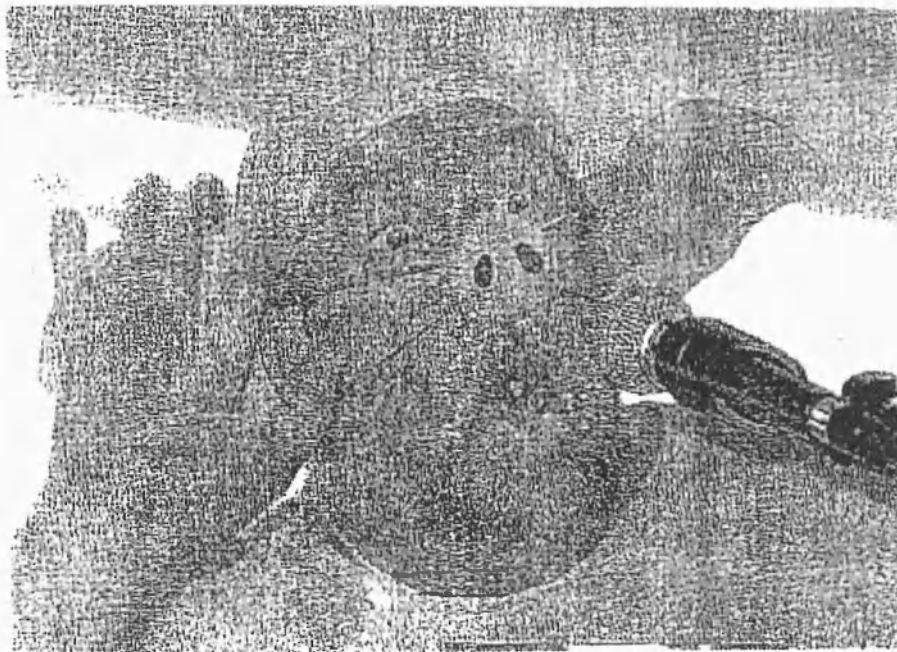
„Prorok! Pošetilý a hloupý, ke všem ženám velmi skoupý.“

„Hm, já ho prostě nepoznávám.“

Nepravé karikatury

„Toto je pravá podoba proroka Mohameda.“

Původní fotografie

DEN PÆDOFILE

"PROFET"
MUHAMMED

هذا النبي
محمد الذي
يقتصب الفاسدين

Takto se modlí muslimové."

Média, která zveřejnila karikaturu Mohameda:

(nejen původní z Jyllands-Posten)

- Dánsko: Jyllands-Posten, WeekendAvisen
- Německo: **Frankfurter Allgemeine Zeitung**, die tageszeitung, **Die**

Welt, Die Zeit, Berliner Zeitung

- Francie: France Soir, **Le Monde**
- Itálie: **La Stampa**, **Corriere della Serra**
- Španělsko: El Periodico, ABC, El Mundo, **El Pais**
- Norsko: Magazinet
- Belgie: Brussels Journal, **Le Soir**, De Standaard, Nieuwsblad, Het Volk
- Nizozemsko: De Volkskrant, NRC Handelsblad, Elsevier
- Island: DV
- USA: PBS
- Velká Británie: **Spectator**, **BBC** (fragment), Channel 4, Sky News, Five

News

- Jordánsko: Šihán

<http://www.mediar.cz/www/index.php?pid=1&id=2700>

PŘÍLOHA Č. 2 - článek Muhammeds Ansig

Freedom of expression. The face of Mohammed

Jyllands-Posten, September 30, 2005, Cultural Weekend, Page 3

By FLEMMING ROSE, Cultural Editor

Recently, the comedian, Frank Hvam acknowledged that he "dares not take the piss out of the Koran on TV in public." An illustrator who is going to depict the prophet Mohammed in a children's book wants to appear anonymous. So do West European translators of a collection of essays, which is critical of Islam. A leading art gallery removes a piece of artwork in fear of the reaction from Moslems. During this theatre season, three shows are being staged with bite and satire directed at USA's president, George W. Bush, but there is not one show about Osama bin Laden and his allies, and during a meeting with Prime Minister Anders Fogh Rasmussen (the Liberals) an Imam urges the government to assert its influence on the Danish media, so they will portray a more positive picture of Islam.

The above examples are cause for concern, whether the perceived fear is based on a false premise or not. The fact is that it is there, and that it leads to self-censorship. Public space is being intimidated. Artists, authors, illustrators, translators and people from the theatre will give a wide berth to the most important cultural meeting of our times, the one between Islam and the secular, western society with its roots in Christianity.

The ridicule

The modern, secular society is rejected by some Moslems. They demand a special position when they insist on special considerations for their own religious feelings. It is incompatible with a temporal democracy and freedom of expression, where you must be ready to tolerate scorn, mockery and ridicule. It is definitely not always sympathetic and nice to look at and it does not mean that religious feelings at any price must be made fun of, but it is of minor importance in this context.

Thus, it is not by coincidence that people in totalitarian societies end up in prison for telling jokes or depicting dictators in a critical way. As a rule, this happens with reference to it being offending to the feelings of the people. In Denmark it has not come to this point, but the above examples show that we are approaching a slippery ground, where no one can predict where self-censorship will end.

12 illustrators

That is why the morning newspaper, Jyllands-Posten has invited members of the Danish illustrators association to draw Mohammed, as they see him. 12 out of about 40 have replied to our approach and we bring their drawings on this page under their individual names. They are: Arne

Sørensen, Poul Erik Poulsen (PEP), Rasmus Sand Høyer, Erik Abild Sørensen, Franz Fuchsel, Peder Bundgaard, Bob Katzenelson, Annette Carlsen, Lars Refn, Jens Julius Hansen, Claus Seidel and Kurt Westergaard.

Only 25 out of 40 are active, and some of the active illustrators are subject to competition clauses. A few have presented an argument for not wanting to participate, others have referred to their pressing work assignments, while others have not reacted at all.

flemming.rose@jp.dk

Zdroj: www.abc.net.au/mediawatch/transcripts/AccompCart.doc

Magazinet

NUMMER 11 • FRIDAG 12. JANUAR 2011 • 110 SIDER

MENINGEN

”Klart det er viktig med god underholdning.

Innlegg: Viggo Klausen, side 7

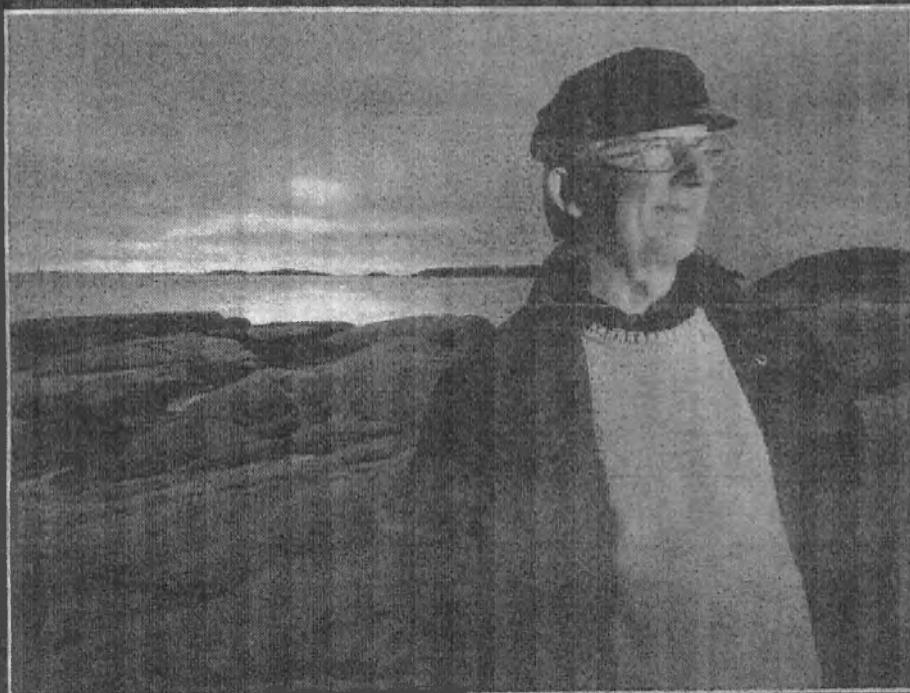
2,60%

Gode vilkår for deg som foretrekker klassisk banksparing

22 99 14 01
www.verdibanken.no

Verdibanken

Skremt til taushet

SE ILLUSTRASJONEN. VGs humortegner Morten M (til venstre) har mottatt drapstrusler fra muslimer, mens Dagbladets Finn Graff (øver) ikke tør tegne islams grunnlegger Muhammed.

– Når reaksjonen kan bli å få skaret over strupen, er grensen nådd, sier Graff som er blitt mer forsiktig etter at tolv danske tegnere fikk drapstrusler da de portretterte Muhammed i Jyllands-Posten.

Magazinet trykker i dag tegningene som har rystet Danmark.

Side 2-4

FORTSETTER:

Seks timer etter nedleggelsesvedtaket strømmet pengene inn til Skjærgårdsskolen og rektor Jan Åge Gabrielsen.

SIDE 12-13

FRISK:

Maria Skaerdal hadde hjertestans i 45 minutter, men i dag er hun helt frisk.

SIDE 14-15

SJEF:

Flertallet i Israel ønsker seg Ehud Olmert som ny statsminister.

SIDE 10-11

Tegningene som

OMSTRIDT. Dette er Muhammed-tegningene som har skapt oppstandelse både i Danmark og langt utenfor landets grenser.

Vebjørn K. Selbekk
vebjorn@magazinet.no

Avisen Jyllands-Posten visste at det ville bli bråk da de i fjor høst inviterte alle 40 medlemmene i de danske karikaturtegnernes forening til å tegne muslimenes profet Muhammed slik de foreslåtte seg ham. Kun tolv av de 40 tok sjansen på å etterkomme oppfordringen. Ifølge koranen er det

nemlig forbudt å avbilde Muhammed.

Ytringsfrihet

Da avisen 30. september i fjor trykket tegningene argumenterte kulturredaktør Flemming Rose med at ytringsfriheten var i fare. Han viste til flere tilfeller der kulturaktører er blitt brekt til taushet av frykt for voldelige reaksjoner fra muslimer.

– En tegner som skal avbilde

Muhammed i en barnebok, ønsker å fremme anonymt. Det samme gjør vestenropetiske oversettere av en islamskritisk essaysamling. Et førende kunstnarsamfunn fjerner et kunstverk av frykt for muslimers reaksjoner. I denne testertesongen oppføres det tre forestillinger med satire rettet mot USA's president George W. Bush, men det er ikke en eneste om Osama bin Laden og hans allierte. Og under et møte med statsminister Anders Fogh Rasmussen oppfordrer en imam regjeringen til å gjøre sin innflytelse gjeldende overfor danske medier for at de skal tegne et mer positivt bilde av islam, skrev kulturredaktør Rose.

– De ansførte eksempler gir

grunn til bekymring, enten den opplevde frykten hviler på faktisk grunnlag eller ikke. Faktum er at den finnes og at den fører til selvsensur. Det skjer en intimidering av det offentlige rom. Kunstnere, forfattere, tegnere, oversettere og teaterfolk går derfor i en stor bue utenom vår tids viktigste kulturmøte, det som skjer mellom islam og de sekulære vestlige samfunn med rot i kristendommen, skrev kulturredaktøren som konkluderte slik:

– Vi er på vei inn i en glidebane, hvor ingen kan forutsi hva denne selvsensuren vil ende med.

Selv om nok både kulturredaktøren og den øvrige redaksjonen hadde forberedt seg på

reaksjoner, hadde de sannsynligvis ikke drømt om hvilket omfang de ville få. Voldsomme protester fra danske muslimer begynte å strømme inn straks avisen med Muhammed-tegningene var på gaten. Få dager senere ble det i København avholdt en muslimsk demonstrasjon mot Jyllands-Posten med 2000 deltagere.

Drapsstrusler

Men ikke alle muslimer begrenset seg til å demonstrere. Ansvarshavende redaktør i Jyllands-Posten, Carsten Jøster, bekrefter overfor Magazinet at to tegnere i avisen mottok drapsstrusler direkte. Det ble også sendt drapsstrusler via e-post til redaksjonen. Politiet

DEMONSTRASJONER. En muslimsk kvinne brenner et hjemmelaget dansk flagg. Bildet er fra en demonstrasjon i fronten for den indonesiske ambassade i København i september rettet mot Jyllands-Postens Muhammed-tegninger.

BREV. Her er signaturne som viser at ambassadørene fra Tyrkia, Saudi-Arabia, Iran, Pakistan, Egypt, Indonesia, Algerie, Bosnia og Herzegovina, Liberia, Marokko og den palestinske myndigheten forsøkte å få Danmarks statsminister til å gripe inn overfor Jyllands-Posten.

– Ytringsfrihet truet

DEMOKRATI. Redaktør Vebjørn K. Selbekk (bildet) i Magazinet mener det er fare på ferde dersom man ikke våger å bruke ytringsfriheten overfor islam.

Trygve W. Jordheim
trygve@magazinet.no

Magazinet trykker i dag som første norske avis de omstridte danske tegningene av Muhammed.

– I likhet med Jyllands-Posten er jeg bekymret for den innskrenkingen av ytringsfriheten som pågår. Gjennom drapet på den nederlandske filmskaperen Theo van Gogh har vi sett at det ikke dreier seg om tomme strusler. Vi vet at ytringsfriheten i vår del av verden er truet av en religion som ikke er fremmed for å ty til vold, sier Selbekk.

Han mener Norge har et spesielt ansvar for å ta tak i denne problematikken.

– Vi er selv en majou som er blitt utsatt for muslimske voldsanslag mot ytringsfriheten, sier Selbekk, og peker på at Aschehoug-redaktør

William Nygaard ble foreslått drept i 1993 etter at han utgav Salman Rushdies «Sataniske vers» på norsk.

– Det er tydelig at når en skarpodd tegner som Finn Grøff ser at han ikke tør å tegne Muhammed, fordi han er redd for å få strupen sikret over (se egen sak på side 4, red.anm.), så har noen klart å skremme ham til taushet. Slik kan vi ikke ha det i et demokratisk samfunn.

– Frykter du represalier selv?

– Vi er på vei videre hvis vi skal begynne å gå etter for frykt i dette spørsmålet, sier Selbekk.

ryster Danmark

NEI. Statsminister Anders Fogh Rasmussen ville ikke møde muslimske ambassadører for å diskutere tiltak mot Jyllands-Posten.
FOTO: THEARV ROBE, REUTERS

arrestererte to unge menn som er tiltalt, men ennå ikke dømt.

Ambassadører
Også på den rikspolitiske og utenrikspolitiske arenaen førte de tolv tegningene til umiddelbare reaksjoner.

Ambassadørene fra ti muslimske nasjoner krevde å få et møte med den danske statsministeren Anders Fogh Rasmussen. Statsministeren nektet imidlertid å stille opp. Han ville ikke delta på et møte der den underliggende forutsetning var at han som statsminister skulle gripe inn mot disse sile presse.

Saken har skapt betydelige diplomatiske utfordringer for Danmark. Det gjelder spesielt i muslimske nasjoner, der myndighetene tradisjonelt har liten forbindelse for at pressen i Vesten ikke er statskontrollert.

India
Så sent som i desember ble det avholdt demonstrasjoner den overveldende muslimske delstaten Kashmir i India. I byen Srinagar ble danske flagg brent samtidig som det ble oppfordret til generalløstrik i protest mot Jyllands-Postens tegninger.

Saken er fortsatt betent selv om det har gått flere måneder siden tegningene stod på trykk. Inamer 12 danske muslimske menigheter henleter muslimske land for å få utspøkkere og organisasjonsledere til å protestere mot Danmark. Man ønsker blant annet i å den islamske samarbeidsorganisasjonen ISESCO til å oppfordre sine 51 medlemsland til å hevde alle økonomisk og politisk samarbeid med Danmark. Organisasjonen truer nå med å komme med en slik beretningsberedning.

Danske myndigheter har prøvd å bruke landets ambassadører for å straffe Jyllands-Posten.

Proessen har tatt tid, men lørdag fastlot en dansk statsadvokat endelig at saken ikke kan stilles for retten for å ha trykket tegningene. Grunnen er

yringsfriheten som rlder i Danmark, fastslår statsadvokaten.
— Vi forut ikke avgjørelsen, sier Ahmad Akkari, talsmann for gruppen av muslimere som ønsket en straffefølgelse av Jyllands-Posten. De anker nå påtalemyndighe-

tens svejrelse om ikke å etterforske publiseringen av karikaturene.
— Dette er en klar krenkelse av islam, sier han om de tolv tegningene som ble publisert.

KONTROVERSIJELT. 30. september i fjor trykket Jyllands-Posten tolv tegninger av islams grunnlegger Muhammad. Det ble det bråk av. FAKSIBILE: JYLLANDS-POSTEN 30. SEPTEMBER 2005

Dagbladet Finn Graff tar ikke tegne Muhammad. Sia om!

Tør ikke tegne Muhammed

TRUSLER. VGs Morten M har allerede mottatt drapstrusler. Dagbladets Finn Graff våger ikke å tegne Muhammed av frykt for å provosere muslimer i Norge.

Magne Vågnæs
magazinet@magazinet.no

Morten M., eller Morten M. Kristiansen som er hans fulle navn, er kjent for sine tegninger på baksiden av VG. Tegningene er humoristiske, men provoserer både etniske nordmenn og innvandrere.

– Jeg har i mange år fått kritikk både i form av leserbrev og debatter i andre aviser. Kristenfolket har reagert på tegninger av Jesus. Og muslimer har rast over tegninger som fremstilte deres religiøse ledere. Men de siste årene har kritikken utartet til trusler, sier Morten M. til Magazinet.

Henlagt

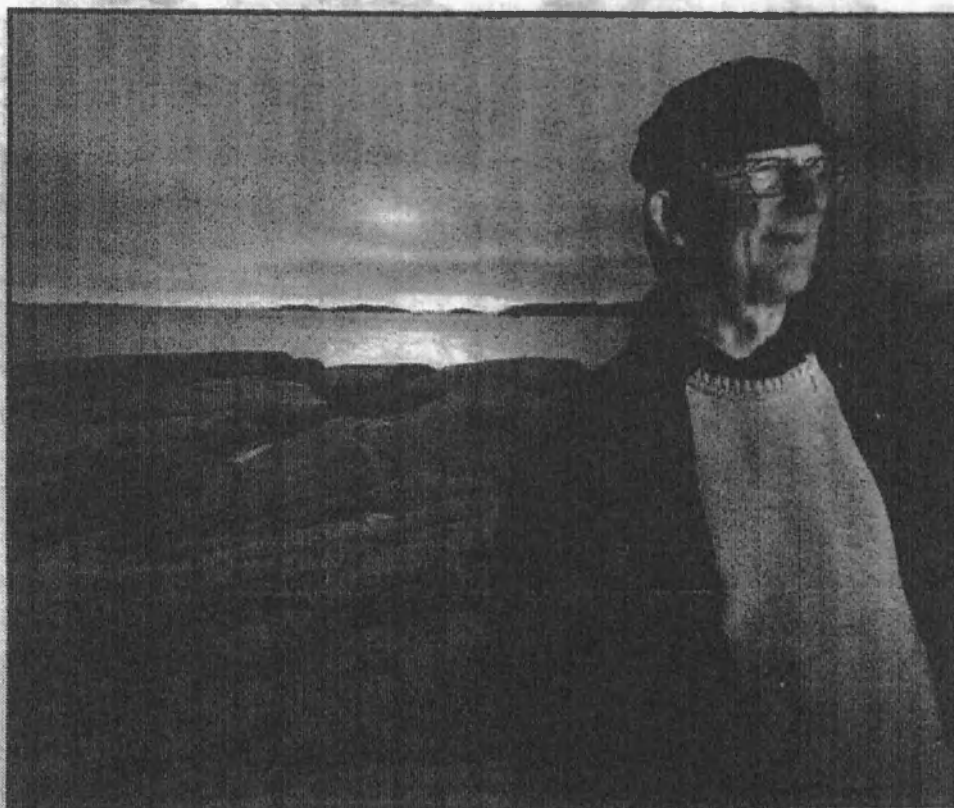
I september 2004 mottok han drapstrussel. Den kom som e-post fra Iran, med klar beskjed om «henrettelse på den rette måten». Morten M. sier at han skiller klart mellom generelle trusler og en konkret drapstrussel. Han vet ikke hvilken tegning som utløste reaksjonen, men tror at den generelle kritikken fra innvandergrupper toppede seg i en drapstrussel fra en ekstrem person.

– Den konkrete drapstrusselen opplevde jeg skremmende og anmeldte saken til politiet. I mangel på bevis henla de saken, men de kunne ikke gi meg sikkerhet for at trusselen bare var løse ord. Man føler seg ganske utsatt og forsvarsløs mot slike ekstreme reaksjoner, sier Morten M.

Han har også mottatt drapstrusler på e-post fra personer som hevdet at de regrenserte den palestinske terrororganisasjonen Hamas, men disse har han ikke opplevd som seriøse.

– Har drapstrusselen gjort deg frykt for å utøve ditt yrke som karikaturtegner?

– Nei, jeg har ikke tilfien-

AVSTÅR. Finn Graff avstår fra å tegne islams grunnlegger Muhammed. Når reaksjonen kan bli trusler om vold eller å få skåret over strupen, er grensen nådd, sier han. FOTO: TOM MARTENSEN, DAGBLADET

sik å frykte enkeltpersoner eller grupperinger som vil begrense ytringsfriheten i Norge. Den er for verdifull. Tvert imot må den få et sterkere vern, mener Morten M. Morten M.

– Respekt

Dagbladets Finn Graff velger i stedet å la være å tegne Muhammed.

– Når reaksjonen kan bli trusler om vold eller å få skåret over strupen, er grensen nådd, sier Graff til Magazinet.

Han begrunner avgjørelsen med at danske tegnere ble truet på livet etter å ha publisert tegninger av islams grunnlegger Muhammad i Jylland-Posten i fjor høst.

– Du har aldri tidligere vært redd for å trekke over grenser, Graff. Er du reelt redd for represaller fra muslimer i Norge?

– Jeg vil understreke at jeg ikke frykter represaller fra alminnelige muslimske borgere i Norge. Mitt inntrykk er likevel at deres tro og kultur ikke gir rom for en satirisk fremstilling av deres religion, og slett ikke religionens grunnlegger Muhammed. Islam gir forøvrig forbud mot å avbilde profeten på noen som helst måte. Derfor baserer man avgjørelse seg like mye på respekt for deres religiøse følelser som på reell frykt. Men å tegne karikaturer av for eksempel muslimske politiske ledere, er godtatt.

Setter grenser

– Men du har flere ganger provosert kristenfolket med satiriske tegninger av Jesus?

– Jeg må tilbake på 60- og 70-tallet for å huske reaksjoner på de tegningene. Kritik-

ken var sterk både fra grasrota og fra ledere blant kristenfolket. I enkelte tilfeller var det snakk om juridiske forfølgelser, men det ble aldri fremført trusler om fysisk vold eller henrettelse.

– Muslimer som er norske borgere, er underlagt norsk lov som forbyr trusler om vold og drap. Frykter du likevel drapstrusler?

– Danske kolleger ble kontaktet av sikkerhetspolitiet, som bekrefter at truslene kunne settes ut i livet. Også andre kolleger har mottatt konkrete drapstrusler. Det er heller ikke lenge siden filmskaperen Theo van Gogh ble myrdet av en ekstrem muslim. Jeg setter grensen for mine karikaturer ved drapstrusler. Ett sted må grensen gå, sier Graff.

SKREMT. VGs Morten M fikk en e-post med beskjed om at han skulle bli henrettet på den rette måten. FOTO: ESPEN BRAATA, VG

Honourable Fellow Citizens of the Muslim World

Morgenavisen Jyllands-Posten is a strong proponent of democracy and freedom of religion. The newspaper respects the right of any human being to practise his or her religion. Serious misunderstandings in respect of some drawings of the Prophet Mohammed have led to much anger and, lately, also boycott of Danish goods in Muslim countries.

Please allow me to correct these misunderstandings.

On 30 September last year, Morgenavisen Jyllands-Posten published 12 different cartoonists' idea of what the Prophet Mohammed might have looked like. The initiative was taken as part of an ongoing public debate on freedom of expression, a freedom much cherished in Denmark.

In our opinion, the 12 drawings were sober. They were not intended to be offensive, nor were they at variance with Danish law, but they have indisputably offended many Muslims for which we apologize.

Since then a number of offensive drawings have circulated in The Middle East which have never been published in Morgenavisen Jyllands-Posten and which we would never have published, had they been offered to us. We would have refused to publish them on the grounds that they violated our ethical code.

Morgenavisen Jyllands-Posten attaches importance to upholding the highest ethical standards based upon the respect of our fundamental values. It is so much more deplorable, therefore, that these drawings were presented as if they had anything to do with Morgenavisen Jyllands-Posten.

Maybe because of culturally based misunderstandings, the initiative to publish the 12 drawings has been interpreted as a campaign against Muslims in Denmark and the rest of the world.

I must categorically dismiss such an interpretation. Because of the very fact that we are strong proponents of the freedom of religion and because we respect the right of any human being to practise his or her religion, offending anybody on the grounds of their religious beliefs is unthinkable to us.

That this happened was, consequently, unintentional.

As a result of the debate that has been going on about the drawings, we have met with representatives of Danish Muslims, and these meetings were held in a positive and constructive spirit. We have also sought in other ways to initiate a fruitful dialogue with Danish Muslims.

It is the wish of Morgenavisen Jyllands-Posten that various ethnic groups should live in peace and harmony with each other and that the debates and disagreements which will always exist in a dynamic society should do so in an atmosphere of mutual respect.

For that reason, Morgenavisen Jyllands-Posten has published many articles describing the positive aspects of integration, for example in a special supplement entitled The Contributors. It portrayed a number of Muslims who have had success in Denmark. The supplement was rewarded by the EU Commission.

Morgenavisen Jyllands-Posten takes exception to symbolic acts suited to demonise specific nationalities, religions and ethnic groups.

Sincerely yours

Carsten Juste

Editor-in-Chief

Zdroj: <http://www.jp.dk/meninger/ncartikel:aid=3527646>

At napíšeme cokoli, nic se neděje. Stěžují si často novináři. Dánský žurnalista Flemming Rose tímto problémem netrpí. Jeho rozhodnutí otisknout v deníku Jyllandske Posten karikatury proroka Mohameda odstartoval před půldruhým rokem globální krizi a zaměstnání v několika zemích. Jak s odstupem hodnotíte své rozhodnutí, reakce na debatě, která zveřejnění karikatur začala?

Nemáme právo nebýt zesměšňováni

Dánů muselo přemýšlet o tom, co se stalo, jak je možné, že Dánsko ve světě probudilo nenávist, říká Flemming Rose. Na snímku vlevo ulice Kodaně, vpravo stránka Jyllands Posten s karikaturami Mohameda ze září 2005.

...i karikatur uběhlo půldruhého roku. Tento konflikt vás život ještě dnes? ...te kvůli němu změnit svůj život?

...se změnil, některé věci dělám jinak, ...byl dřív zvyklý, abych neohrozil svou ...ost a bezpečnost své rodiny, dánské ...ostní služby mi v tom pomohly. Ne- ...nie zásadního. Na cestách ale někdy ...nepříjemné situace. Když jsem ne- ...hluvil v Oxfordu, bezpečnostní opat- ...hodně přísná, prý stejná, jako když ...tupoval Michael Jackson. Na letišti ...edla ochranka, v ho- ...n byl ubytován pod ...nénem, přednášková ...obšancována bezpeč- ...lužbou, která proša- ...šlechty posluchače, ...detektory kovu... Ří- ...si tehdy: „Ještě že žiji ...“

...ma pocit ohrožení?

...žiji v úkrytu, nemám ...e bát, když vyjdu na ...celou dobu se mi jen ...stalo, že si se mnou

...ěco vyříkat rozčilení mladí muslimi- ...měnilo se samozřejmě to, že musím ...lat svůj čas. Více přemýšlet, jak spl- ...zky vůči zaměstnavateli a přitom se ...účastnit té debaty, kterou aféra s ka- ...mi odstartovala. Konfliktů prame- ...kulturních odlišnostech však bude ...“

...onflikt kolem karikatur reagovala dán- ...lečnost, která asi není zvyklá na to, být ...nějakých dramatických střetů?

...a proto to pro ni byl svého druhu bu- ...dánové si o sobě myslí, že jsou velmi ...lé, země platí v přepočtu na hlavu ...rozvojovou pomoc na světě. Pova- ...mirotvorce a neuměli si představit,

že by se jejich jednání mohlo stát důvodem agrese lidí odjinud. Hodně Dánů tak muselo přemýšlet o tom, co se stalo, jak je možné, že Dánsko ve světě probudilo takovou nenávist. Svým způsobem to mohlo být docela užitečné. Pracoval jsem čtrnáct let jako zahraniční korespondent a vždycky, když jsem se vracel z cest domů, jsem Dánsko viděl jako sice idylickou, ale také izolovanou zemi, odtrženou od okolního světa. Pokud si lidé tady utvářejí představu o světě na základě dánských poměrů, je to naivní. Možná je proto

měli uvědomit jednu věc. Za svůj úspěch na mezinárodních trzích vděčí i tomu, že působí v zemi, která lidem dává svobodu projevu, svobodu vyznání, svobodu klást kritické otázky a vzpírat se autoritě.

Bojkot dánského zboží na Blízkém východě ještě trvá?

Věci se od doby krize víceméně vrátily k normálu. Dánské firmy, myslím, nakonec ztratily méně, než se očekávalo. Navíc v jiných částech světa zase krize image Dánska spíše vylepšila. Například v USA probíhaly kampaně na podporu Dánska, v prvním čtvrtletí roku 2006 – tedy těsně po krizi – stoupl dánský export do USA o sedmáct procent.

V jednom z článků, které jste po krizi kolem karikatur publikoval, píšete, že karikatury měly dát dánským muslimům najevo, že je považujete za plnoprávné členy dánské společnosti. Že je tímto způsobem zahrnujete mezi ostatní Dány,

kteří žijí v tradici, jež umožňuje satiru. Setkal jste se s muslimy, kteří váš krok takto chápali?

Asi s jedním nebo se dvěma... Myslím, že to souvisí s postavením uprchlíků a imigrantů v Evropě a ve skandinávských zemích zvláště. Po uveřejnění karikatur jsem byl obviňován z xenofobie, dost se mě to dovlekalo – v osmdesátých letech jsem osm let pracoval v organizaci pro pomoc uprchlíkům, moje manželka je ruská imigrantka. Způsob, takým se skandinávský sociální stát k imigrantům chová, ale považuji za nezdravý. Manipuluje je do pozice obětí a klientů, lidí, kteří se nedokážou sami o sebe postarat, dělat odpovědná rozhodnutí jako ostatní dospělí lidé. Mnoho lidí se k nim tak chová v dobré víře, neuvě-

Flemming Rose (49)

Vyrostl v Rusku, od 80. let často psal o vývoji v tehdejší SSSR. V letech 1990–1996 byl moskevským korespondentem deníku Berlingske Tidende, pro stejné noviny pracoval tři roky ve Washingtonu. Do Moskvy se vrátil jako zpravodaj deníku Jyllands Posten, po návratu do Kodaně se v něm stal editorem kulturní rubriky. Na podzim 2005 zadal u dvanácti dánských karikaturistů vyobrazení proroka Mohameda, jež deník publikoval 5. září. Publikace karikatur vedla k protestům v muslimském světě, násilným demonstracím, útokům na ambasády a bojkotu dánského zboží.

Foto: 1. J. Jan Schejbal, 2. ARCHIV, 4. B. B-LO PROFIMEDIA.CZ, 6. T. OTK.

Šéf kulturní rubriky listu Jyllands Posten Flemming Rose ve své kanceláři. Po vlně odporu kvůli otláštění vtipů o Mohamedovi ho jeho šéf poslal na dovolenou.

Některá evropská periodika, například France Soir, karikatury přetiskovala na znamení solidarity.

predikar nedala. Mnoho lidí kauzu srovnávalo s případem Salmana Rushdieho. Ten je ale v očích muslimů odpadákem od víry, já nikdy muslim nebyl, takže toto srovnání je nepřesné.

Nezůstane tedy krize kolem karikatur ojedinelým výstřelkem? Nebo je podle vás začátkem nějakého nového trendu?

Spíše to druhé, stačí připomenout bouře po projevu papeže Benedikta v Pasově, které, pravda, neměly tak dlouhé trvání. Samozřejmě to souvisí i s procesem globalizace, který umožňuje, aby dění na jednom místě světa ovlivňovalo politické zájmy z opačného konce zeměkoule - v našem případě politické zájmy vlád Egypta, Sýrie a Íránu.

Jaké politické zájmy?

V těch zemích přece nevyjdou davy do ulic, pokud si to vláda nepřejde. V takových případech jsou davy během pěti minut brutálně rozehnány. Treba vláda v Egyptě se potýká s rostoucím vlivem Muslimského bratrstva a krize kolem karikatur po ní představovala

příležitost, jak lidem doma ukázat, že jakkoli je sekulární, dokáží se brát za práva muslimů ve světě. Celá krize měla možná více společného s mocenskou politikou zemí Blízkého východu než s náboženstvím. To je ale jenom jedna forma vlivu globalizace, jde ještě o jinou věc. Kdybyste žil, dejme tomu, v pákistánské vesnici před třiceti lety, neviděl byste za celý život více než dvě stě lidí a neměl byste tušení, co se děje padesát kilometrů od vás. Dnes lidé ze stejné vesnice, kteří se nijak neangažují v místní politice, politicky reagují na to, co se odehrává pět tisíc kilometrů od nich, v kontextu pro ně úplně neznámém. Vlastně se dá říci, že globalizace nepřivádí lidi jednoho ke druhému blíž, ale že naopak zvětšuje prostor pro nedorozumění, nepochopení.

Dá se takovémuto destruktivnímu vlivu globalizace nějak vzdorovat? Treba je to tak, že se s ním nedá dělat vůbec nic...

Nemyslím si, že nutné směřujeme k temné době plné konfliktů. Síly globalizace se dají využít i k šíření myšlenek demokracie a svobody. Mají v sobě ale i potenciál působit velké

škody. Jsou lidé, kteří globalizovanou budoucnost vidí jen v růžových barvách, odmítají vidět problémy. Karikaturami jsem se ptal sám sebe, jestli je skutečně nutné, abych jako novinář, který se chce pro dánské publikum, při práci ptal v takové možné reakce ve vzdálených zemích. Dělal jsem k tomu, že by to z mnoha důvodů nebylo správné. Mimo jiné i proto, že takové zprávy nepřiměřenou váhu hlasy různých lidí dají, třeba ze zemí Blízkého východu. Přitom tam žije mnoho umírněných lidí, kteří chtějí svobodný život, v současné době jejich hlas není slyšen. Měli bychom se snažit se propojit a ne si usmířovat ty, kdo se odlišují.

Vedla krize k větší autocenzuře mezi dánskými novináři?

Odpovím jako Čou En-lai (prezident čínské vlády v letech 1949-1976), poznamenal, když se ho v sedmdesátých letech Henry Kissinger ptal na jeho názor na francouzskou revoluci: „Na takové otázky je ještě příliš brzo.“ Možná jsou někteří lidé opatrnější, ale problém byl nastolen a debata je ▶

SLUNNÝ VRCH – VILY ČERNOŠICE

Vila, zahrada, luxus – to je Slunný vrch

Prestižní bydlení v Černošicích: ve vlastním domě můžete oslavit již letošní Vánoce.

A za letošní DPH!

Doporučení: za rozdíl si něco kupte :)

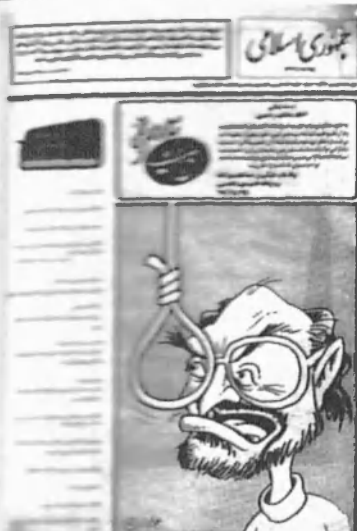
účetní kancelář Skanska

U Ládví, Vodičkova 40, 110 00 Praha 1, tel.: 296 331 611, fax: 296 331 628

GSM: 737 900 000

www.skanskareality.cz

SKANSKA

Padala titulní strana íránského deníku Džamhúri Islámí z února 1998 s karikaturou autora Satanských veršů Salmanem Ruschdem...

A takto pářili v únoru 2006 Iráčané v Bagdádu dánské výrobky na protest proti uveřejnění karikatur proroka Mohameda v dánském deníku Jyllands Posten.

...ale, že je tím tlačí do podřadného po-
...také jsou někdy na rozpacích, když se
...novalec o sebe dokáže postarat sám a dá
...naievo, že žádným klientem být nepotře-
... Skutečně jsme chtěli dát muslimům na-
... že je bereme za sobě rovné.

Kauza karikatur odstartovala debatu. K čemu ta debata zatím dospěla?

Dotkla se mnoha otázek - svobody slova, au-
tocenzury, míry, do níž mohou věřící růz-
ných vyznání v sekulární demokracii určovat
dění ve veřejném prostoru. Především ale po-
ukázala na jedno zásadní dilema: jak se vy-
rovnat se situací, kdy se v Evropě rozrůstá
skupina lidí, kteří nesdílejí elementární ev-
ropské hodnoty. Jak tento vývoj změnit,
aniž ohrozíme otevřenost Evropy a uza-
vřeme se nově přichozím, jak jim zaru-
čit právo na jejich víru a způsob života.
Vlastně jde o identitu Evropy, o krizi iden-
tity Evropy.

Je odpověď na otázky, jež jste formuloval, rok a půl po střetu o karikatury jasnější?

Alešpoň ty otázky naplno zazněly. A evrop-
ské národní státy se - každý po svém - pokou-
šejí hledat odpovědi, říci si, kdo jsou jejich ob-
čané, co to obnáší, být Čech nebo Dán. Iden-
tita byla v Evropě po staletí dána etnickou pří-
slušností, národy byly jako rozšířené rodiny.
Byť Dán znamenalo nějak mluvit, nějak se
chovat, něco si doma vařit. Vznikla tak ve-
stálost vrstva místní kultury, kterou je pro
nově přichozí velmi těžké překonat, vnitřně
se s ní přizpůsobit. Například moje žena se na-
rodila v Rusku, v Dánsku ale žije už pětadvá-
cet let je dánskou občankou, mluví

plynně dánsky. Pokud byste se jí ale zeptal:
„Kdo jste?“, odpověděla by, že je Ruska. Ve
Státech jsem ale narazil na Libanonce, který
měl americký pas jen sedm let a na stejnou
otázku bez váhání odpověděl: „Jsem Ameri-
čan.“ Nemyslím si, že bychom měli ve všem
napodobovat Ameriku, evropské společnosti
by ale měly snížit tu vstupní bariéru, umožnit
přistěhovalcům, aby snadněji dosáhli vědomí
plné integrace do společnosti, zároveň by ale
od nich měly požadovat dodržování elemen-
tárních pravidel, k nimž patří třeba i svoboda
slova a satira. Jak řekl americký intelektuál
Ronald Dworkin: „Jediné právo, které člověk
v demokracii nemá, je právo nebýt zesměš-
ňován.“ Mnoho přistěhovalců v evropských

radikální. Krize vyprovokovala k vyjádření
i ty umírněné muslimy, kteří nechtějí, aby ra-
dikální imámové mluvili jejich jménem. K ta-
kovému vystoupení přitom muslim potřebuje
velkou odvahu.

Kdy jste si poprvé uvědomil, že jste rozpoutal něco velkého?

Až v okamžiku, kdy to explodovalo naplno.
Den poté, co karikatury vyšly, volal jenom je-
den rozčilený trafikant z venkova, že se o ka-
rikaturách mluvilo v mešitě, že je to velký
problém, a že proto on a někteří další v tom
kraji nebudou Jyllands Posten prodávat. Nic,
co by se vymykal situacím, které jsou v no-
vinách naprosto běžné, nevěnoval jsem tomu
velkou pozornost. O dva týdny později
v Kodani proběhla demonstrace mus-
limů, což byla na dánské poměry velká
událost, ani tehdy jsem ale - stejně jako
všichni ostatní - nečekal, že se z té věci
stane globální krize. Když krize skon-
čila, říkala mi spousta lidí, že jsem měl
vědět, do čeho jdu, že jsme se chovali jako
blázni, koledovali si o to, co se na konec stalo.
Tehle argument nepřijímám. Znalec islám-
ského světa Bernard Lewis mi ve Státech řekl,
že krize kolem karikatur byla zcela unikátní
jev. V Evropě je dlouhá tradice urážení Pro-
roka, třeba na stropě katedrál v Boloni je ob-
raz Mohameda v pekle inspirovaný Dantou
Božskou komedií a dají se najít další pří-
klady. Muslimové ale nikdy nereagovali, ne-
zajímalo je, co dělají nemuslimové v nemu-
slimských zemích. Podle Lewise byl spor o ka-
rikatury vůbec prvním případem toho, že se
muslimové dožadovali aplikování islámských
pravidel v nemuslimské zemi. Krize se proto

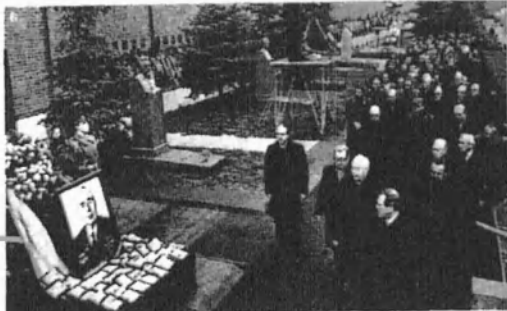
Za svůj úspěch na mezinárodních trzích dánské
firmy vděčí i tomu, že působí v zemi, která lidem
dává svobodu projevu, svobodu vyznání, svo-
bodu klást kritické otázky a vzpírat se autoritě.

zemích s těmito otázkami dříve nebylo kon-
frontováno, možná i proto byla reakce na ka-
rikatury tak explozivní.

Zapojili se dánští muslimové po bojích o karikatury do veřejné debaty?

Ano, nikdy dříve v Dánsku veřejně nevystu-
povalo tolik muslimů, mluvili v rádiu, v tele-
vizí, na veřejných schůzích, naše noviny do-
stávaly od muslimů stovky dopisů, tiskli jsme
je. Novinkou bylo, že veřejně vystupovat za-
čali i umírnění muslimové. Až do té doby žila
dánská společnost v přesvědčení, že místní
muslimy reprezentují imámové - často dost

„Napřed jsem se
ocitl ve společnosti,
kde se o některých
věcech nemohlo mluvit
do telefonu.“ říká Rose
o Sovětském svazu
v 80. letech.

„Jediné právo, které člověk
v demokracii nemá, je právo
nebýt zesměšňován,“ cituje
Rose Američana Ronalda
Dworkina (na snímku).

Každé ráno ON-AIR

MÁME PRO VÁS JEDINEČNOU ZÁRUKU JEDINEČNOU MUZIKU. KAŽDÉ RÁNO VÁM UDELEME SUPER.

Jan Kraus, Ladka Něrgešová a další osobnosti, které letí. K tomu každý den mezi 7 a 10 hodůva soutěž o 5.000 Kč a nový mobil! Dejte si do mobilu magický vzkaz a vyhrajte! Více na www.frekvence1.cz nebo na rádiu Frekvence 1

Frekvence
hlty vašeho srdce

11.1 FM Benešov 102.7 FM Brno 104.5 FM Brno 64.1 FM České Budějovice 104.6 FM Olomouc 93.4 FM Píseň 103.8 FM Třebíč
104.4 FM Liberec 103.5 FM Mladá 104.3 FM Olomouc 91.0 FM Ostrava 97.4 FM Pardubice 104.1 FM Písek 93.0 FM Plzeň
102.5 FM Praha 104.1 FM Píseň 102.1 FM Sokolov 98.4 FM Třebíč 93.5 FM Ústí nad Labem 94.1 FM Veleškovice 105.1 FM Znojmo

Rozhovor

se o něm. Každý den dostávám e-maily od dětí, které o krizi píšou školní práci. To považuji za důležitější: lidé o otázkách svobody projevu přemýšlejí více než kdy předtím, ukazují se platnost slov George Orwella, podle něhož má význam mluvit o svobodě jenom tehdy, když má člověk právo říkat ostatním lidem věci, které nechtějí slyšet.

Vytvářeli na vás politici nějaký tlak, abyste se rychle omluvili a pomohl konflikt urovnat?
Ne. Někteří politici v rámci otevřené debaty říkali, že jsme

si přivezl averzi vůči cenzuře a autocenzuře. A taky obdivk lidem, kteří se tomuto systému dokázali postavit. K lidem jako Andrej Sacharov, Andrej Amalrik, Vladimír Bukovskij a dalším, kteří se dokázali svobodně chovat v nesvobodném světě. To jsou, jestli to tak můžu říci, hrdinové mého života. I tato zkušenost mě vedla k tomu, že jsem se neomluvil za to, co jsem považoval za správné, navzdory všem tlakům a obavám. Stačilo vzpomenout si na tyto lidi, kteří odolali v nesrovnatelně těžší situaci. Kdybych podlehl a omluvil se, žilo

Dánský předseda vlády Anders Fogh Rasmussen (usmívá se vpravo) svolal 13. února 2006 schůzku se členy právě založené organizace Demokratičtí muslimové, aby společně hledali cestu z krize kolem karikatur Mohameda.

udělali chybu. Nestalo se ale, že by někdo – třeba z premiérový kanceláře – volal šéfredaktorovi a přesvědčoval ho, aby s touto situací rychle něco udělal.

V 80. letech jste působil jako korespondent v SSSR. Často říkáte, že tato zkušenost ovlivnila váš postoj v době krize...

Ta analogie je jasná. Disidenti v SSSR byli nejčastěji stíháni právě za pobuřování, tedy za zpochybňování dogmat marxisticko-leninské 'víry', 'zesměšňování proroků'. Zkušenost ze Sovětského svazu pro mě byla nesmírně důležitá, poprvé jsem tam přijel jako naivní jedenadvacitiletý kluk z Dánska, zvyklý na to, že si může dělat, co chce, a že je to tak normální. Najednou jsem se ocitl ve společnosti, kde se muselo umět číst mezi řádky, o některých věcech se nesmělo mluvit do telefonu... Celý ten svět ideologického zastrasování byl pro mě úplně nový. Z Ruska jsem

by se mi dnes se sebou samým dost těžko.

Bylo možné sovětskou realitu srozumitelně popsat pro dánskou společnost, o níž mluvíte jako o šťastné a trochu naivní?

Bylo to hodně obtížné, v Dánsku byla v té době navíc idea socialismu hodně populární. Bylo dost lidí, kteří – třeba v době víře – vychvalovali úspěchy socialismu, aniž s tím reálným socialismem měli jakoukoli zkušenost. Postupně se to ale změnilo. Po pádu železné opony se otevřely ruské archivy, počátkem devadesátých let jsem měl možnost projet celý Sovětský svaz a psát o tom, co jsem tam viděl. Lidé z postkomunistických zemí včetně vaší přijížděli do Dánska a mluvili o svých zkušenostech. Kdybych před dvaceti lety nepsal, že nacismus a komunismus jsou oba ve stejné míře zlé, měl bych mě za blázná. Dnes to tvrdí a přijímají i někteří lidé na levici.

Ondřej Stindl, Kocourek

PŘÍLOHA Č. 6

Chronologie událostí

17. září 2005 V dánském listu Politiken vychází článek s titulkem Dyb angst for kritik af islam (Hluboký strach z kritiky islámu).

30. září Jiný dánský list, Jyllands-Posten, zveřejňuje dvanáct karikatur proroka Mohameda.

9. října Dánská islámská společnost žádá omluvu a stažení karikatur.

12. října Jedenáct velvyslanců z muslimských zemí, kteří obdrželi petici od dánských imámů, žádá o schůzku s dánským premiérem Andersem Foghem Rasmussenem.

14. října Asi pět tisíc lidí (poklidně) demonstruje před kodaňskou redakcí Jyllands Posten.

17. října Jedna či dvě karikatury se objevují v egyptském listu Al Fagr (Svítání) během postního měsíce ramadánu jako ukázka zesměšňování Proroka v dánském deníku. Tento fakt ale k žádným velkým protestům nevede.

20. října Velvyslanci muslimských států protestují u dánského premiéra Anderse Fogha Rasmussena.

27. října Několik muslimských organizací podává trestní oznámení na Jyllands-Posten.

1. ledna Dánský premiér hovoří ve svém novoročním projevu o usmíření a nepřímě se za publikaci karikatur omlouvá.

6. ledna Státní žalobce ukončuje vyšetřování s tím, že neshledal nic, co by bylo naplněním skutkové podstaty trestného činu.

10. ledna Karikatury přetiskuje norský křesťanský časopis Magazinet.

24. ledna Saúdská Arábie veřejně odsuzuje zveřejnění karikatur, následuje ji Jemen a Sýrie.

26. ledna Saudská Arábie odvolává svého velvyslance z Dánska a státem podporované kuvajtské obchody oznamují bojkot dánského zboží. Libye zavírá své velvyslanectví v Dánsku.

30. ledna Ozbrojené komando přepadá sídlo EU v palestinském pásmu Gazy a žádá od Dánska a Norska omluvu. Unie se staví na dánskou stranu a argumentuje tím, že svoboda projevu patří k základním lidským právům.

List Jyllands-Posten se omlouvá.

1. února Mohamedovy karikatury postupně zveřejňuje „ve jménu svobody slova“ několik dalších deníků: francouzský, italský, španělský, americký, tři holandské a čtyři německé. Protestují Palestinci, Jemenci a další.

2. února Majitel deníku France Soir propouští ředitele listu za povolení k otištění karikatur.

3. února Kresby odmítá i pákistánský prezident Parváz Mušaraf. Protesty se šíří do dalších islámských zemí (Indonésie, Pákistánu, Egypta, Iráku).

V indonéské Jakarta útočí militantní muslimové na dánské velvyslanectví. Palestinští ozbrojenci přepadají francouzské kulturní středisko v Gaze na protest proti otištění karikatur ve France Soir.

4.-5. února Rozhořčení muslimové útočí proti skandinávským ambasádám na Blízkém východě. V sobotu 4. února se konají násilné protesty před dánským a norským velvyslanectvím.

V neděli je v libanonském Bejrútu vypálen dánský generální konzulát. Rovněž je v Turecku zavražděn katolický kněz Andrea Santoro. Objevují se spekulace, že motivem činu byly právě karikatury.

6. února Objevují se další mrtví. Nejvíce jich hlásí bouřlivě protestující Afghánistán. V Kábulu dav kamenuje velvyslanectví Dánska, Francie a Británie. Protesty nabývají na intenzitě i v Somálsku a v Libanonu.

7. února Protesty sílí a žádají si další oběti. Demonstruje se v pákistánském Pěšáváru, indonéském Aceh, dánské vlajky hoří na muslimském jihu Filipín.

Írán oficiálně ruší obchodní kontakty s Dánskem, místní demonstranti útočí na jeho ambasádu. Íránský deník Hamšahrí vypisuje za účelem „testu svobody slova“ soutěž o nejlepší komiks k holocaustu.

8. února Demonstrace pokračují. Jyllands-Posten uvažuje o přetištění íránských karikatur, ale později následující den svůj úmysl odvolává.

Francouzský satirický týdeník Charlie-Hebdo znovu zveřejňuje dvanáct kontroverzních karikatur a přidává třináctou.

9. února Deník Jyllands-Posten se znovu ústy šéfredaktora Carstena Justeho omlouvá: „Omlouváme se za nedorozumění vzniklé zveřejněním karikatur, které vyobrazovaly proroka Muhammada a vyvolaly bojovné nálady vůči Dánsku.“

Násilí poprvé od počátku protestů ubírá na intenzitě. Z mediálních a politických kruhů zaznívají smířlivá slova.

10. února Íránské velvyslanectví podává na ministerstvu zahraničí protestní nótu proti otištění karikatur ve dvou českých denících.

Demonstrace pokračují v Malajsii, Indii a Bangladéši.

11.-12. února Dánští diplomaté opouštějí Sýrii, Indonésii a Írán. V neděli 12. února Jyllands-Posten zveřejňuje průzkum veřejného mínění, který poukazuje na zvýšené volební preference krajní pravice. Demonstruje se v Indonésii i Pákistánu, ale pokojné protesty probíhají také v Londýně, Paříži, Berlíně a Amsterdamu.

13. února MF Dnes přináší rozhovor s dánským premiérem Rasmussenem. České velvyslanectví vydává doporučení, aby si turisté dávali v muslimských zemích pozor a také, aby respektovali místní tradice.

Íránský deník Hamšahrí zahajuje mezinárodní soutěž o nejlepší karikaturu holocaustu.

14. února Protesty pokračují v Íránu a Pákistánu.

16. února Evropský parlament se staví na stranu Dánska, zdůrazňuje význam svobody projevu a tisku. Ve světě už protesty utichají, jen v Pákistánu nabývají na intenzitě. Situaci přiosťruje italský ministr pro reformy Roberto Calderoli, člen populistické Ligy severu, který nosí a nabízí tričko s karikaturou.

17. února Tričko Roberta Calderoliho vyvolává další protesty, v Libyi umírají lidé. Demonstruje se i v Londýně.

V Pákistánu policie zatýká asi 125 lidí, kteří chtějí protestovat. Dánsko dočasně zavírá své zastupitelství. Muhammad Júsif Kureší, duchovní mešity v Pěšávaru, nabízí milion dolarů tomu, kdo zabije autora karikatur.

18.-19. února V sobotu 18. února odstupuje ministr Calderoli a je odvolán libyjský ministr vnitra Nasr Mabruk. V neděli pokračují protesty v Pákistánu a Jakartě.

20. února Norský a dánský ministr zahraničí vydávají společné prohlášení v Kodani, v němž odsuzují vypsání odměny za zabití karikaturistů.

27. února Evropská unie vyslovila politování kvůli karikaturám.

12 October 2005

**His Excellency
Mr. Anders Fogh Rasmussen,
Prime Minister
Kingdom of Denmark**

Excellency,

The undersigned Ambassadors, Cd'a.i. and Head of Palestinian General Delegation accredited to Denmark take this opportunity to draw your attention to an urgent matter.

This pertains to on-going smearing campaign in Danish public circles and media against Islam and Muslims. Radio Holger's remarks for which it was indicted, DF MP and Mayoral candidate Louise Frevert's derogatory remarks, Culture Minister Brian Mikkelsen's statement on war against Muslims and Daily Jyllands-Posten's cultural page inviting people to draw sketches of Holy Prophet Mohammad (PBUH) are some recent examples.

We strongly feel that casting aspersions on Islam as a religion and publishing demeaning caricatures of Holy Prophet Mohammad (PBUH) goes against the spirit of Danish values of tolerance and civil society. This is on the whole a very discriminatory tendency and does not bode well with the high human rights standards of Denmark. We may underline that it can also cause reactions in Muslim countries and among Muslim communities in Europe.

In your speech at the opening of Danish Parliament, Your Excellency rightly underlined that terrorists should not be allowed to abuse Islam for their crimes. In the same token, Danish press and public representatives should not be allowed to abuse Islam in the name of democracy, freedom of expression and human rights, the values that we all share.

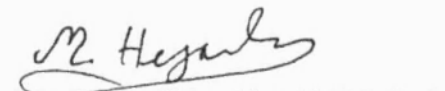
We deplore these statements and publications and urge Your Excellency's government to take all those responsible to task under law of the land in the interest of inter-faith harmony, better integration and Denmark's overall relations with Muslim world. We rest assured that you will take all steps necessary.

Given the sensitive nature of the matter, we request an urgent meeting at your convenience. An early response would be greatly appreciated.

Please accept, Excellency, best wishes and assurances of our highest consideration.

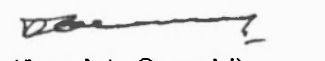
(Fugen Ok)
Ambassador of Turkey.

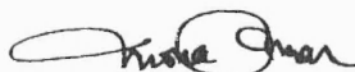
(Mohammad Ibrahim Al-Hejailan)
Ambassador of Saudi Arabia.

(Ahmad Danialy)
Ambassador of the
Islamic Republic of Iran

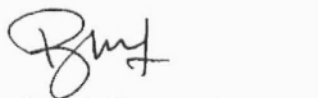
(Javed A. Qureshi)
Ambassador of Pakistan.

(Mona Omar Attia)
Ambassador of Egypt.

(Perwitorini Wijono)
Ambassador of Indonesia.

(Latifa Benazza)
Ambassador of Algeria.

(Sead Maslo)
Ambassador of Bosnia and Herzegovina.

(Mohammad E.R. Rimali)
Libyan Embassy.

(El Houssaine Oustitane)
Charge d'Affaires a.i. of Morocco.

(Maie F.B. Sarraf)
Head of Palestinian General Delegation.

CC: H.E. Mr. Per Stig Møller, Foreign Minister, Royal Danish Ministry of Foreign Affairs,
Copenhagen, Denmark.

THE PRIME MINISTER

Copenhagen, 21 OKT. 2005

List of recipients attached

Your Excellencies

Thank you very much for your letter of 12 October 2005.

The Danish society is based on respect for the freedom of expression, on religious tolerance and on equal standards for all religions. The freedom of expression is the very foundation of the Danish democracy. The freedom of expression has a wide scope and the Danish government has no means of influencing the press. However, Danish legislation prohibits acts or expressions of a blasphemous or discriminatory nature. The offended party may bring such acts or expressions to court, and it is for the courts to decide in individual cases.

I share your view that dialogue between cultures and religions needs to be based on mutual respect and understanding. There is indeed room for increasing mutual understanding between different cultures and religions.

In this regard, I have personally taken the initiative to enter into a dialogue with representatives from the Muslim communities in Denmark.

Furthermore, I would like to see the dialogue between Denmark and the Muslim world strengthened. Indeed, one of the principal objectives of the initiative "Partnership for Progress and Reform", launched by the Danish Government in 2003, is to stimulate the dialogue between Denmark, the EU and countries in North Africa and the Middle East. The initiative explicitly aims to engage a broad spectrum of Danish institutions and organisations in partnerships with their sister organisations in the Arab world and Iran. The Partnership will in this way nurture institutional and personal friendships among our societies and increase mutual understanding of the values on which we base our societies.

Yours sincerely,

Anders Fogh Rasmussen

PŘÍLOHA Č. 8 – statistika

Jak se MF Dnes, LN a HN věnovaly událostem kolem karikatur

	<i>Celkem čísel</i>	<i>Čísel zabývajících se tématem (alespoň jeden příspěvek)</i>	<i>Na titulní straně (alespoň jeden příspěvek)</i>
MF	24	14	9x
LN	24	14	10x
HN	20	15	3x

	<i>Věnovaly se tématu z celkového počtu čísel</i>	<i>Z toho na titulní straně</i>
MF	58 %	64 %
LN	58 %	71 %
HN	75 %	20 %

	<i>Příspěvků</i>	<i>Zpravodajství</i>	<i>Názory</i>	<i>Ostatní</i>
MF	69	39	24	6
LN	47	37	9	1
HN	31	20	8	3

	<i>Zpravodajství</i>	<i>Názory</i>	<i>Ostatní</i>
MF	56 %	35 %	9 %
LN	79 %	19 %	2 %
HN	64 %	26 %	10 %